

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
პოლიტიკის მეცნიერება

თორნიკე ქერაული

ედუარდ შევარდნაძის იმიჯის ფორმირება და ტრანსფორმაცია
საბჭოთა კავშირიდან ვარდების რევოლუციამდე (1985-2003 წწ.)

ნაშრომი შესრულებულია პოლიტიკის მეცნიერების ბაკალავრის
აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

ხელმძღვანელი: კულტურის კვლევათა დოქტორი
ასოცირებული პროფესორი ირაკლი ჩხაიძე

თბილისი

2026

ანოტაცია

საბაკალავრო ნაშრომი ედუარდ შევარდნაძის იმიჯს იკვლევს. საქართველოში პოლიტიკოსები მუდმივი განხილვის საგანია, ერთ-ერთი ყველაზე საკამათო პერსონა კი ედუარდ შევარდნაძეა. მან 30 წელზე მეტი გაატარა უმაღლეს პოლიტიკურ თანამდებობებზე. შევისწავლე შევარდნაძის იმიჯის ფორმირებისა და ტრანსფორმირების ეტაპები და პროცესი. კვლევის მიზანია შევარდნაძის იმიჯის ფორმირებისა და ტრანსფორმირების პროცესისა და ეტაპების შესწავლა, ამოცანა კი არის იმიჯთან დაკავშირებული სამეცნიერო მასალებისა და საერთაშორისო იმიჯის ფორმირების ანალიზი, შევარდნაძის იმიჯური სახეების იდენტიფიცირება, ფორმირების პროცესის შესწავლა და იმიჯის ტრანსფორმაციის ეტაპებისა და გამომწვევი ფაქტორების ანალიზი. აღნიშნული ამოცანების გადასაჭრელად კი დისკურსის და მეორეული წყაროების ანალიზის მეთოდების გამოყენებით გაანალიზებულია საკითხის გარშემო არსებული სამეცნიერო ლიტერატურა. კვლევის სანდოობის გაზრდისთვის ჩავწერე სიღრმისეული ინტერვიუები მიზნობრივად შერჩეულ რესპოდენტებთან. კვლევისას პასუხი გაეცა საკვლევ კითხვებს.

კვლევამ ნათლად დაგვანახა, რომ შევარდნაძის დაბრუნება სრულად მისი საერთაშორისო იმიჯით იყო განპირობებული, სამხედრო საბჭოს ის სჭირდებოდა, რაც გვიჩვენებს როგორ შეიძლება პოლიტიკოსის საერთაშორისო იმიჯმა პირდაპირი გავლენა მოახდინოს შიდა პოლიტიკურ პროცესებზე. მეორე მიგნებაა, თუ როგორ მოქმედებს შიდა პოლიტიკური კრიზისები პოლიტიკოსის იმიჯზე უარყოფითად და როგორ ცვლის მის იმიჯურ სახეებს.

სარჩევი

შესავალი.....	4
თავი I.....	13
თავი II.....	16
თავი III.....	21
თავი IV.....	28
დასკვნა.....	34
გამოყენებული ლიტერატურა.....	36
დანართი.....	43

შესავალი

დღესდღეობით, მსოფლიოში აქტუალურია პოლიტიკოსების და სახელმწიფო მოღვაწეების იმიჯის სამეცნიერო შესწავლა და სიღრმისეული კვლევა, მაგრამ საქართველოს სამეცნიერო საზოგადოებაში იმიჯის შესახებ ლიტერატურა ნაკლებ აქტუალურია და ნაკლები დრო ეთმობა იმიჯის შესახებ კვლევებს. მიუხედავად ამისა, სამი ათწლეულის განმავლობაში მაინც დაგროვდა გარკვეული რაოდენობის სამეცნიერო ლიტერატურა იმიჯის შესახებ, მაგრამ ეს სამეცნიერო ლიტერატურა ნაკლებად პერსონიფიცირებულია, შესაბამისად, ნაკლებად ხდება ქართველი პოლიტიკოსებისა და პრეზიდენტების პიროვნული იმიჯის შესწავლა და სამეცნიერო კვლევა. გარდა ამისა, ქართული საზოგადოებისთვის იმიჯის შესახებ ცოდნა და წარმოდგენები ბუნდოვანია, ჩემი კვლევა კი დაეხმარება სამეცნიერო სფეროსა და საზოგადოებას, სხვა თვალთ შეხედონ პოლიტიკოსების იმიჯსა და იმიჯის ფორმირების საკითხებს, გაანალიზონ ინტელექტუალებისა და მედიის გავლენა იმიჯის ფორმირებასა და ტრანსფორმაციაზე. აქედან გამომდინარე, ჩემი კვლევა ორმაგად საინტერესოა და წარმოადგენს ერთგვარ სიახლეს სამეცნიერო სივრცეში.

კიდევ უფრო საინტერესოა ედუარდ შევარდნაძის იმიჯის ფორმირება და მისი მრავალჯერადი ტრანსფორმაცია საბჭოთა კავშირიდან ვარდების რევოლუციამდე. ამის შესახებ სოფო შევარდნაძე, ედუარდ შევარდნაძის შვილიშვილი ამბობს: „უცხოელი პოლიტიკოსები ერთ პარადიგმაში დაიბადნენ და გაიზარდნენ და იმ პარადიგმაში მიჰყავთ თავიანთი პოლიტიკა. ედუარდს რამდენჯერმე მოუწია თავის ცხოვრების პარადიგმის შეცვლა“ (ნეოსტუდია, 2025). მე სრულად ვეთანხმები ამ აზრს: შევარდნაძეს რამდენჯერმე მოუწია ახალ რეალობასთან ადაპტირება და მისი პერსონის სრული „განახლება“. თავად შევარდნაძე კი აღნიშნავდა: „ამ წლების განმავლობაში რამდენჯერმე მომიხდა საკუთარ პოლიტიკურ შეხედულებათა გადაფასება, შესაბამისად იცვლებოდა საზოგადოებრივი სტერეოტიპებიც ჩემი პოლიტიკური ფიგურის მიმართ“ (შევარდნაძე 2006, გვ.19).

თითოეული პოლიტიკოსი თუ სახელმწიფო მოღვაწე აქტიურად იქმნის საკუთარ იმიჯს, რაზეც ამყარებს საკუთარ ძალაუფლებას და გავლენას, ეს არის ერთგვარი

ფუნდამენტი მათი მოღვაწეობისა, ამიტომაც ახლაც (და მომავალშიც) აქტუალურია იმიჯი და მისი შექმნის შესახებ სამეცნიერო კვლევა-ძიება. ქართულ საზოგადოებას კარგად ახსოვს შევარდნადის ეპოქა და ის საზოგადოების კოლექტიურ მეხსიერებაში დიდ ადგილს იკავებს. ჩვენ შეგვიძლია ერთმანეთის საპირისპირო, სრულიად რადიკალური აზრები მოვისმინოთ ედუარდ შევარდნადის მოღვაწეობასა და პიროვნებაზე: ზოგი მას მოღალატედ თვლის, ზოგიც გმირად. ზოგი მას მიაწერს აფხაზეთის „გაყიდვას“, ზოგიც საქართველოს დაშლისგან გადარჩენას და ერთიანობის შენარჩუნებას (რა თქმა უნდა, აფხაზეთის გარდა). მე ჩემს ნაშრომში არ შევეცდები ედუარდ შევარდნადის შეფასებას, ჩემი ნაშრომი იქნება აღწერითი და ანალიტიკური ხასიათის. რაც შეეხება თავად შევარდნადეს: იგი აღარ არის მხოლოდ კონკრეტული, განყენებული პიროვნება თუ პოლიტიკოსი. მისი პერსონა უკვე იქცა ბრენდად, მას საზოგადოება უკავშირებს მთელ ათწლეულს, მთელ ეპოქას.

კვლევის მიზანი

- გავარკვიო როგორ ყალიბდებოდა ედუარდ შევარდნადის იმიჯი 1980-2000-იან წლებში;
- შევისწავლო პოლიტიკასა და მედიაში არსებული ნარატივები, რაც დაკავშირებულია შევარდნადის იმიჯთან;
- ვნახო თუ როგორ იცვლებოდა ედუარდ შევარდნადის იმიჯი 1985-2003 წლებში იმიჯის ტრანსფორმაციის პროცესის სიღრმისეული შესწავლის მიზნით.

კვლევის ამოცანები

- იმიჯთან დაკავშირებული სამეცნიერო მასალების ანალიზი;
- საერთაშორისო იმიჯის ფორმირების ანალიზი და მახასიათებლების იდენტიფიცირება;
- შევარდნადის იმიჯური სახეების იდენტიფიცირება, ფორმირების პროცესის შესწავლა და ანალიზი;

- იმიჯის ტრანსფორმაციის ეტაპებისა და გამომწვევი ფაქტორების ანალიზი.

საკვლევი კითხვები

კვლევის მიზნებიდან და ამოცანებიდან გამომდინარე კვლევის კითხვა, შესაძლებელია, ასე ჩამოყალიბდეს:

- რა იმიჯური სახეები ჩამოყალიბდა ედუარდ შევარდნაძეზე საბჭოთა კავშირის საგარეო საქმეთა მინისტრობისას (1985-1991) საერთაშორისო მედიაში?
- რა სახის ნარატივები ყალიბდებოდა ედუარდ შევარდნაძის შესახებ ქართულ მედიასა და პოლიტიკურ დისკურსში 1992-1995 წლებში?
- რა ფაქტორებმა განაპირობა შევარდნაძის „დემოკრატი/ლიბერალის“ იმიჯიდან „კორუმპირებული პოლიტიკოსის“ იმიჯზე გადასვლა 1990-იანი წლების მეორე ნახევარში?

კვლევის ობიექტი

- 1985-2003 წლებში დაწერილი, გამოქვეყნებული და საკითხის გარშემო არსებული სტატიები და პუბლიკაციები, სატელევიზიო სიუჟეტები, ინტერვიუები, ავტობიოგრაფიული მემუარები და საარქივო ჩანაწერები;
- 1985-2003 წლებში თავად ედუარდ შევარდნაძის განცხადებები, წარმოთქმული სიტყვები და ინტერვიუები;
- ინტერნეტში არსებული „საქართველოს დაბადების“ ინტერვიუები, სადაც საუბარია ედუარდ შევარდნაძის მიმართ დამოკიდებულებებსა და შეხედულებებზე.

კვლევის ჰიპოთეზა

ედუარდ შევარდნაძის იმიჯი რამდენჯერმე შეიცვალა: პირველ ეტაპზე კომუნისტიდან დემოკრატისკენ, შემდეგ კი დემოკრატიდან კორუმპირებულისკენ. მისი ხელისუფლების დასრულების შემდეგ კონტექსტი შეიქმნა, რითაც თანამედროვე ეტაპზე ბევრს ახსენდება შევარდნაძე, როგორც პრო-დასავლელი პოლიტიკოსი.

თეორიული ჩარჩო

ჩემი კვლევის თეორიულ ჩარჩოს წარმოადგენს კევინ ლეინ კელერის (Kevin Lane Keller), **ბრენდის კაპიტალის კონცეფცია** (keller, 2008). კევინ ლეინ კელერი დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს ბრენდს, რაც არის იმიჯის „საშენი მასალა“ და ფუნდამენტი. კევინ ლეინ კელერი იმიჯს სამ ნაწილად ჰყოფს და მათ 'სარგებლებს' უწოდებს. ავტორი გამოჰყოფს შემდეგ ნაწილებს:

- 1.**ფუნქციური**- რას აკეთებს ბრენდი/ლიდერი, ის გადაწყვეტილებები და ცვლილებები, რაც ტარდება რეალობაში და არ წარმოადგენს ცარიელ სიტყვებს (პოლიტიკის გატარება, გადაწყვეტილებების მიღება, პრობლემების გადაჭრა და ა.შ);
- 2.**ემოციური**- გრძნობები და აფექტური რეაქციები, რომლებსაც ბრენდი/ლიდერი იწვევს აუდიტორიაში/ამომრჩეველში (ნდობა, იმედი, უსაფრთხოება, შიში და ა.შ);
- 3.**სიმბოლური**- ფასეულობები და იდენტობა, რომელსაც ბრენდი/ლიდერი განასახიერებს და რითაც ის საზოგადოებას/ამომრჩეველს მისკენ იზიდავს.

მეთოდოლოგია

საკითხის ანალიზისას გამოვიყენებ **თვისებრივ მეთოდოლოგიას**. ჩემს თემასთან დაკავშირებულ რელევანტურ მასალებს განვიხილავ, გავაანალიზებ და დასკვნებს გამოვიტანე. პირველ რიგში, ეს ეხება იმიჯის შესახებ არსებულ სამეცნიერო მასალას და სხვა სამეცნიერო ლიტერატურას, ასევე საგაზეთო სტატიებსა და პუბლიკაციებს, სატელევიზიო და რადიო სიუჟეტებსა და ინტერვიუებს და საარქივო ინფორმაციებს. უფრო კონკრეტულად, თვისებრივი მეთოდოლოგიიდან გამოვიყენებ **დისკურსის**

ანალიზს, რათა ვნახო როგორ იცვლებოდა წლების განმავლობაში შევარდნაძის იმიჯი საერთაშორისო და ადგილობრივ მედიაში.

აქვე აღსანიშნავია **მეორეული წყაროების ანალიზის მეთოდი**, კერძოდ, „საქართველოს დაბადების“ გამოქვეყნებული ინტერვიუები, ედუარდ შევარდნაძეზე არსებული სამეცნიერო თუ ბიოგრაფიული წიგნები და ა.შ. თვისებრივი მეთოდოლოგიის ფარგლებში განვიხილავ სატელევიზიო და რადიო სიუჟეტებსა და ინტერვიუებს, საარქივო ინფორმაციებს, ავტობიოგრაფიულ და სამეცნიერო ლიტერატურას, სტატიებსა და ინტერნეტში არსებულ სიტყვით გამოსვლის ვიდეოებს. ასევე, კვლევის მიმდინარეობისას ჩავწერ ინტერვიუებს **ნახევრად-სტრუქტურირებული** ფორმატით. აღნიშნული ინტერვიუები დამეხმარება კვლევის პროცესში და საკითხის სიღრმისეულ შესწავლაში.

შერჩევა

ინტერვიუსთვის გამოვიყენებ რესპოდენტთა **არაშემთხვევით მიზნობრივ შერჩევას**. შეირჩევიან 1990-იანი და 2000-იანი წლების პოლიტიკური და ინტელექტუალური ელიტის წარმომადგენლები. რესპოდენტების ვინაობა იქნება კონფიდენციალური და ეთიკის შესაბამისად დაცული, გამოვიყენებ მხოლოდ მათ მიერ მოწოდებულ ინფორმაციასა და ფაქტებს საბაკალავრო ნაშრომის მეტი ვალიდურობისთვის.

საკვანძო სიტყვები: ედუარდ შევარდნაძე, იმიჯი, საბჭოთა კავშირი, მეორე პრეზიდენტი.

ლიტერატურის მიმოხილვა

ედუარდ შევარდნაძეზე, მის პერსონასა და ეპოქაზე ბევრის დაწერაა შესაძლებელი და ეს კარგად ისახება ლიტერატურისა თუ სტატიების სიუხვეზე. თავად ლიტერატურის შესწავლა და სიღრმისეული ანალიზი მეტად საინტერესოა, რამეთუ უკვე არსებული

ლიტერატურა მნიშვნელოვან საფუძველსა და ბაზისს გვაძლევს, გვიმარტივებს შემდგომი კვლევის პროცესს. თავდაპირველად საინტერესო და აღსანიშნავია თავად ედუარდ შევარდნაძის წიგნი „ჩემი არჩევანი: დემოკრატიისა და თავისუფლების დასაცავად“. წიგნი 1992 წელსაა გამოცემული და თავად წინასიტყვაობაშიც ჩანს სიტუაციის სიმწვავე, როდესაც საქართველოს მეორე პრეზიდენტი აღნიშნავს: “ჩემო მკითხველო, ჩემო ქვეყანავ, ძნელბედობის ჟამი დაგვიდგა. რომ გადავრჩეთ, ბეწვის ხიდზე უნდა ვიაროთ“. თავად წიგნში იგრძნობა შევარდნაძისეული ნარატივი და შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ის ამ წიგნით საკუთარ იმიჯზე ზრუნავდა, იმყარებდა დემოკრატიის იმიჯს, თანაც საერთაშორისო ასპარეზზე, რადგან წიგნი, 1992 წლის მდგომარეობით, უკვე გამოცემული იყო 15 ქვეყანაში. ედუარდ შევარდნაძე წიგნში აღწერს, თუ როგორ ემართებოდა „ფიქრიანი პაუზები“, როდესაც განიხილავდა საჭირობოტო საკითხებს ჰანს-დიტრიხ გენშერთან (შევარდნაძე 1992, გვ.5). წიგნში საქართველოს მეორე პრეზიდენტი საუბრობს საკუთარ გამოცდილებაზე, შეხედულებებსა და აზრებზე. მთავარი დასკვნა კი, რაც წიგნიდან შეიძლება გაკეთდეს, არის შევარდნაძის დემოკრატიისადმი სიყვარული და ის ამ აზრს წიგნში მეთოდურად აყალიბებს და ამტკიცებს. წიგნის დაწერა და გამოცემა ძნელბედობის ჟამს საქართველოს მეორე პრეზიდენტის მხრიდან პრაგმატული ნაბიჯად შეიძლება ჩაითვალოს: ის ცდილობდა საკუთარი იმიჯის დამკვიდრებას და ქართული საზოგადოებრივი აზრის მის სასარგებლოდ შემოტრიალებას. ამ საკითხს მოგვიანებით დავუბრუნდები და უფრო სიღრმისეულად განვიხილავ.

სტივენ ჯონსი საკუთარ წიგნში „პოლიტიკური ისტორია დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ“ აღნიშნავს: „მიუხედავად იმისა, რომ ხშირად ისმოდა მოწოდებები ძირფესვიანი მოდერნიზაციისკენ, არც შერიგების კომისია შექმნილა და არც კომუნისტური პარტიის თანამდებობის პირთა პოლიტიკური წმენდა ჩატარებულა“. შემდგომში ის ამატებს, რომ პოლიტიკურ სცენაზე დაბრუნდა რეინკარნირებული ნომენკლატურა (ჯონსი 2012, გვ.4). ის საკმაოდ მძიმე ფერებში ხატავს ედუარდ შევარდნაძის ეპოქას და მწვავედ აკრიტიკებს საქართველოს ყოფილ პრეზიდენტს მრავალი მიმართულებით, რაც მთელ წიგნს ნარატივად გასდევს. სტივენ ჯონსი შესაძლებელია მიკერძოებულობაშიც დაადანაშაულონ ედუარდ შევარდნაძის

მხარდამჭერებად, რადგან ის ნაკლებ ყურადღებას აქცევს იმ დადებითს, რასაც შევარდნაძის მომხრეები უფრო მეტ ყურადღებას უთმობენ: სტაბილურობა საქართველოში, საქართველოს ერთიანობის მეტ-ნაკლებად შენარჩუნება და კრიმინალის წინააღმდეგ აქტიური ბრძოლა (მაგ. ჯაბა იოსელიანის დაკავება). ასევე კრიტიკული თვალითაა დანახული ედუარდ შევარდნაძის მმართველობა პროფესორ ავთანდილ ტუკვაძის წიგნში „პოლიტიკური კულტურის შედარებითი ანალიზი“. პროფესორი პოლიტიკურ ჭრილში განიხილავს 1990-იანი წლებიდან შექმნილ სოციო-ეკონომიკურ სიტუაციას, რაშიც იგულისხმება სიღარიბე, გაჭირვება და ტოტალური კორუფცია. წიგნში ედუარდ შევარდნაძე შეფასებულია ორგვარად, ის არაა დანახული ცალმხრივად და ტენდენციურად: ერთის მხრივ ის შეფასებულია, როგორც ადამიანი, რომელმაც უშველა საქართველოს ყველაზე კრიზისულ პერიოდში, მეორე მხრივ კი ნათლად და ობიექტურად არის დანახული ის მძიმე სიტუაცია, რაც შეიქმნა 1990-იანი წლების ბოლო ეტაპზე და განსაკუთრებით 2000-2003 წლებში, როდესაც საქართველოს „არშემდგარი სახელმწიფოს“ სტატუსიც კი მიანიჭა აშშ-ს სახელმწიფო დეპარტამენტმა (2002 წ.). ავტორი პასუხისმგებლობას საქართველოს მეორე პრეზიდენტ ედუარდ შევარდნაძეს აკისრებს, რადგან ის იდგა სახელმწიფოს და პოლიტიკური სისტემის სათავეში.

არ შემძლია გვერდით ავუარო ქართველი სოციოლოგის, ემზარ ჯგერენაიას, ვრცელ სტატიას ედუარდ შევარდნაძის ცხოვრებისა და კარიერის შესახებ. ემზარ ჯგერენაია აღწერს შევარდნაძეს იმ ტიპის პოლიტიკოსად, რომელიც არაა იდეალისტი. სტატიის ავტორი ამბობს, რომ შევარდნაძეს არ სწამდა კომუნისტური იდეოლოგია და არც ახალი იდეოლოგიებით იყო შთაგონებული (კაპიტალიზმი, დემოკრატია). ერთობლივად ის უარყოფითად უყურებს ქართველი პოლიტიკოსის ფიგურას ამის თქმისას, მეორე მხრივ კი იქვე ამბობს, რომ ეს ყველაფერი პოლიტიკოსისთვის კარგი თვისებებია და შევარდნაძეს ეს ანიჭებდა მეტ სიმსუბუქესა და მოქნილობას. ემზარ ჯგერენაია საქართველოს მეორე პრეზიდენტს ცბიერის თვისებებს მიაწერს: პოლიტიკური კლიმატის ცვლილების გამოცნობის ალღო და მაკიაველისტური „ლომისა“ და „მელიის“ არაჩვეულებრივი სინთეზი. ქართველი მეცნიერი ედუარდ შევარდნაძის ტრანსფორმაციასაც ახსენებს (რომელიც ერთდროულად ირონიული და სერიოზულია),

როდესაც ის მოინათლა 1992 წელს და ნათლობის სახელად გიორგი აიღო. მე პირადად ამ ყველაფერს დადებითი იმიჯის ფორმირებისთვის გაკეთებულ პოლიტიკურ მანევრს დავარქმევ, სტატიის ავტორს კი ეს ყველაფერი მაკიაველისტური ცბიერების კუთხიდან აქვს დანახული (ჯგერენაია, 2017). ქართველი პოლიტიკოსი ხშირად იყო თომა ჩაგელიშვილის დოკუმენტური ფილმების ობიექტი. ქართველი რეჟისორი ხშირად იღებდა დოკუმენტურ ფილმებს საქართველოს მეორე პრეზიდენტზე. ქართულ ინტერნეტ სივრცეში არსებობს არაერთი ფილმი 1995 წლის აგვისტოსა და 1998 წლის თებერვლის ტერაქტებზე, ვარდების რევოლუციაზე და შევარდნაძის ეპოქაზე. დოკუმენტურ ფილმებში მოცემულია შევარდნაძის ეპოქისა და ფიგურის შეფასება და სწორედ დოკუმენტური ფილმების წყალობით არსებობს ინტერვიუების საკმაოდ ვრცელი და მნიშვნელოვანი ბაზა.

საერთაშორისო ასპარეზზე ცნობილი და გახმაურებული წიგნია „My Years with Gorbachev and Shevardnadze: The Memoir of a Soviet Interpreter“. წიგნის ავტორია პაველ პალაჟჩენკო, საბჭოთა კავშირის საგარეო საქმეთა სამინისტროს თარჯიმანი. 1997 წელს გამოსულ ამ წიგნში, ავტორი საკმაოდ ვრცელ ადგილს უთმობს შევარდნაძის დახასიათებას და საქმიანი ურთიერთობების აღწერას. ავტორის მიერ შევარდნაძე აღწერილია, როგორც თბილი, მეგობრული და ადამიანური პერსონა, რომელიც ადვილად ამყარებდა კავშირს უცხოელ კოლეგებთან. მაგალითად, პალაჟჩენკო აღნიშნავს, რომ შევარდნაძის უნარმა, თავისი „ქართული სტუმართმოყვარეობა“ გამოეყენებინა, მას დასავლელ დიპლომატებთან, განსაკუთრებით აშშ-ის სახელმწიფო მდივან ჯორჯ შულცთან, ახლო ურთიერთობის დამყარებაში ეხმარებოდა. ეს ურთიერთობა გადამწყვეტი იყო ცივი ომის დაძაბულობის შესამსუბუქებლად. პალაჟჩენკო ასევე აღნიშნავს, რომ ედუარდ შევარდნაძე საკმაოდ რეფორმატორული და ლიბერალური ხედვებით მოქმედი ადამიანი იყო და რომ ის არ იყო დროში ჩარჩენილი კონსერვატორი და ცვლილებების მოწინააღმდეგე. ის აღწერილია, როგორც ადამიანი, რომელიც მხარს უჭერდა თანამშრომლობას დასავლეთთან, საბჭოთა სისტემის გახსნას და სამხედრო დაპირისპირების შემცირებას. 2008 წელს ოქსფორდის უნივერსიტეტში გამოქვეყნდა ჩარლზ კინგის წიგნი კავკასიის ისტორიაზე. წიგნში ავტორი ფართოდ

მიმოიხილავს კავკასიური სახელმწიფოების ლიდერთა პოლიტიკას და მათ როლს რეგიონში, ამ კონტექსტში კი აღნიშნულია ედუარდ შევარდნაძეც.

თავად ედუარდ შევარდნაძე არის ავტორი ავტობიოგრაფიული წიგნისა „ფიქრი წარსულსა და მომავალზე: მემუარები“, რომელზე დაყრდნობითაც გადაიღეს 2015 წლის დოკუმენტური ფილმი „წამი, წამება, წამიერება“. ის არამარტო საკუთარ იმიჯს აყალიბებს, არამედ ის უფრო შორსაც მიდის და სურს უზრუნველყოფილი იყოს მისი მემკვიდრეობა და ხსოვნა. შეგვიძლია ისიც კი ვიფიქროთ, რომ მას სურდა თაობებს დადებით კონტექსტში დაემახსოვრებინათ და ჩაწერილიყო ისტორიის სწორ ფურცელზე. დოკუმენტური ფილმის განმავლობაში საკმაოდ მარტივია სამი ძირითადი მიმართულების დაჭერა: ედუარდ შევარდნაძე აპელირებს მის სიღარიბეზე (და ამასთანაა დაკავშირებული მისი შრომისმოყვარეობა ოჯახთან ერთად; ის ღარიბ ოჯახში დაიბადა); ბორჯომში, შვებულების დროს, შექმნილი ოჯახი რეპრესირებულის ქალიშვილთან (რითაც მან საფრთხის ქვეშ დააყენა საკუთარი კარიერა) და მისი მიზანი, საქართველოში შექმნილიყო დემოკრატია და კაპიტალიზმი დამოუკიდებლობის აღდგენის შემდეგ (ნეოსტუდია, 2015). ქართველი ჟურნალისტი ზვიად ქორიძე შევარდნაძეს მითოლიგიზირებულ პიროვნებად მოიხსენიებს საკუთარ ვრცელ 2014 წლის ინტერვიუში. ზვიად ქორიძე ვრცლად მიმოიხილავს შევარდნაძის კარიერას ქართულ მილიციაში და ამბობს, რომ მითი იყო მისი ვაჟკაცური და გამბედავი ხასიათი. ზვიად ქორიძე ვაჟკაცური ხასიათის აფიშირებას უკავშირებს 1978 წლის აპრილის მოვლენების გამოყენებას: მაშინდელმა ცეკას მდივანმა გამოიყენა ეს მოვლენა იმისთვის, რომ ენახებინა ყველასთვის თუ რაოდენ უშიშარი მეზრდოლი და შეუვალი მმართველია. ქართველი ჟურნალისტი მიმოიხილავს 1970-80-იანი წლების შევარდნაძის ემბაკურ და გონივრულ ნაბიჯებს, მაგ. მოსკოვისთვის ლოიალურობის გამოცხადება, საამებელი პომპეზური ღონისძიებები და ა.შ. საბოლოოდ შეგვიძლია ვთქვათ, ზვიად ქორიძის მიმოიხილვა ერთობ ვრცელი და ყოვლისმომცველია ედუარდ შევარდნაძესთან დაკავშირებით.

თავი I

იმიჯის განმარტება

პოლიტიკის მეცნიერებაში იმიჯი ახალი ტერმინია, თავად იმიჯოლოგია კი ახალი ქვედარგი. ეს მიმართულება XX საუკუნეში შეიქმნა და გაძლიერდა. იმიჯი და მისი ფორმირების ტექნიკები, თავდაპირველად, აშშ-ში განვითარდა, შემდეგ კი მსოფლიოში გავრცელდა. ამომრჩევლებს ყოველთვის ნაკლებად აინტერესებდათ საარჩევნო პროგრამები და პოლიტიკის სიღრმისეული ანალიზი, მათთვის გაცილებით მარტივია ადამიანების არჩევა და ხმის მიცემა, ან ნდობის გამოცხადება მათი გარეგნობის, თვისებების, გაკეთებული განცხადებებისა თუ საზოგადოებაში აღიარებული ელიტის შეფასებებზე დაყრდნობით.

იმიჯს ბევრი სხვადასხვა განმარტება აქვს. სასურველია აღვნიშნოთ და მიმოვიხილოთ რამდენიმე მათგანი, რათა იმიჯის სამეცნიერო ფენომენს და არსს საფუძვლიანად ჩავწვდეთ. ერთ-ერთი განმარტების მიხედვით: „ისევე, როგორც ნებისმიერი სხვა იმიჯი, პოლიტიკური იმიჯი, ერთი მხრივ, ასახავს პოლიტიკოსის რეალურ თვისებებს და მეორე მხრივ, აღმქმელების (იგულისხმება ამომრჩეველი) მოსალოდნელ პროგნოზებს“ (zakrizevska 2018, გვ.2). პოლიტიკის მეცნიერებათა დოქტორი მალხაზ მაცაბერიძე საკუთარ წიგნში უფრო ფართო განმარტებას გვთავაზობს: „მიზანდასახულად შექმნილი განსაკუთრებული სახე-წარმოდგენა, რომელიც ასოცირების მეშვეობით ობიექტს (მოვლენას, პიროვნებას და ა.შ.) ანიჭებს დამატებით ფასეულობებს (სოციალურს, პოლიტიკურს, ფსიქოლოგიურს, ესთეტიკურს და ა. შ.), რის წყალობითაც ხელს უწყობს მის უფრო ემოციურ აღქმას. ფასეულობები, რომლითაც იმიჯი „ავსებს“ ობიექტს, შეიძლება სინამდვილეში არც გააჩნდეს მას, მაგრამ

ამ ფასეულობებს გარკვეული მნიშვნელობა აქვთ იმ ადამიანებისათვის, რომლებიც იმიჯს აღიქვამენ“ (მაცაბერიძე, 1997). ცნობილი ფრანგი იმიჯოლოგი ჟაკ სეგელა იმიჯს შემდეგნაირად განმარტავდა: „პოლიტიკაში იმიჯი პირველი ხმაა: პოლიტიკოსის პერსონა, შექმნილი როგორც პროდუქტი, ყიდის იდეებს, სანამ პოლიტიკური რეფორმები (Policies) მიაღწევს საზოგადოებას“ (seguela 1989, გვ.89). სეგელა ამით ხაზს უსვამს იმას, რომ იმიჯის ფორმირებას და მის სწორად გამოყენებას ძალზედ დიდი დატვირთვა ენიჭება პოლიტიკოსისთვის. შვეიცარიელი იმიჯის თეორეტიკოსი მაქს იმბოდენი იმიჯს უკავშირებს მედიას და საზოგადოების მოლოდინებს. იმბოდენის აზრით, პოლიტიკოსის იმიჯი კულტურული არტეფაქტია, რომელიც ყალიბდება მედიის ნარატივებით და საზოგადოების მოლოდინებით. იქვე დასძენს, რომ იმიჯს განსაკუთრებული როლი ენიჭება დემოკრატიულ საზოგადოებებში- ასეთ საზოგადოებებში ის ხიდის როლს ასრულებს ლიდერსა და მის მიმდევრებს შორის (imdben 1978, გვ.56). ქართველი პოლიტოლოგი ვაჟა შუბითიძე იმიჯს განსაზღვრავს, როგორც კომუნიკაციურ ერთეულს, რომელიც იდეალურად შეესაბამება კომუნიკაციური სივრცის მოთხოვნებს. მაგრამ ასევე აღნიშნავს, რომ იმიჯი საკმაოდ რთული ფენომენია და ის გადახლართულია სხვა ფაქტორებთან. ქართველი პოლიტოლოგი აღნიშნავს, რომ იმიჯი თავად ლიდერს, პოლიტიკოსს საკმაოდ ეხმარება სახელმწიფოს მართვაში, რაც მის მნიშვნელობას ერთი-ორად ზრდის (შუბითიძე 2000, გვ.7-8). ქართველი მეცნიერები კაპანაძე და ხახუტაშვილი გამოჰყოფენ ორგვარ იმიჯს: იდეალურსა და რეალურს. მათი შეხედულებით იმიჯმეიკერობა ამ ორი პოზიციის შერწყმას გულისხმობს (კაპანაძე და ხახუტაშვილი 2004, გვ.232). ელერი სიმპსონი კი გამოჰყოფს სამი ტიპის იმიჯს: თვითიმიჯი, ათვისებადი და მოთხოვნილი. პირველი უკავშირდება ჩვენს წარსულ გამოცდილებას და შესაბამის შეფასებას, მეორე სხვების შეფასებას (რას ფიქრობენ მეგობრები ჩვენზე), ხოლო მესამე კი მოსალოდნელ იმიჯს (იქვე, გვ.233-234). ავტორები იქვე გამოჰყოფენ იმ ძირითად ასპექტებს, რასაც საზოგადოება ყურადღებას აქცევს პოლიტიკოსის თვისებებში: პატიოსნება, წესიერება, გონიერება და ა.შ. (იქვე, გვ.239).

ედუარდ შევარდნაძის ფიგურასთან, განსაკუთრებით, საინტერესოა განვიხილოთ იმიჯის რუტინიზაციის ფენომენი. ამ ტერმინით აღნიშნავენ მდგომარეობას, როდესაც

წლების განმავლობაში კონკრეტულ პოლიტიკოსზე ყალიბდება კონკრეტული სახე, რაც ძლიერად მკვიდრდება ადამიანთა ცნობიერებაში. ამ შემთხვევაში, პოლიტიკოსი დამოკიდებული ხდება მის იმიჯზე და მისი იმიჯი მასზე უფრო დიდხანს ცოცხლობს (მაცაბერიძე 2014, გვ.5).

მე აღვნიშნე და განვიხილე იმიჯისადმი არსებული აზრების საკმაოდ ფართო დიაპაზონი, აქედან გამომდინარე შეგვიძლია დავასკვნათ და გავმეორდეთ, რომ იმიჯს ბევრი სხვადასხვა განმარტება აქვს, მაგრამ მეცნიერთა დიდი ნაწილი მიდის ორ მნიშვნელოვან და საყოველთაოდ აღიარებულ განმარტებამდე:

1. პოლიტიკოსის ის იდეალიზირებული სახე, რომლითაც ის წარსდგება ამომრჩევლებისა და საზოგადოების წინაშე, არის იმიჯი. სრულიად შესაძლებელია, რომ პოლიტიკოსის რეალური „სახე“ და მისი შექმნილი იმიჯი ერთმანეთს არ ემთხვეოდეს. შესაძლებელია რომ ობიექტს (ამ შემთხვევაში, პოლიტიკოსს) რაიმე კონკრეტული თვისება ან გამორჩეული ნიშანი არც გააჩნდეს, მაგრამ მოხდეს ამის მიზანმიმართული და სისტემური დანერგვა საზოგადოების თვალში, ობიექტის განსხვავებულად წარმოჩენა. თუ ობიექტს გააჩნია ეს ნიშან-თვისება (მაგ. იუმორი, სპორტული აღნაგობა), მაშინ ის დაიწყებს ამის უფრო ხშირად წარმოჩენას. ის დაანახებს საზოგადოებას, რომ ეს ნიშან-თვისება მას გააჩნია;
2. პოლიტიკოსის თვისებები და პოლიტიკოსისადმი არსებული განწყობები საზოგადოებაში, რაც გავლენას ახდენს თავად პოლიტიკოსზე, მაგრამ ის არ შექმნილა თავად პოლიტიკოსის მიერ. ეს თვისებები და განწყობები შესაძლებელია იყოს როგორც დადებითი, ისე უარყოფითი.

ბოლოს კი სრულიად ვეთანხმები ჯოზეფ ნაპოლიტანის, ამერიკელი პოლიტიკური კონსულტანტის, შემდეგ სიტყვებს: „არჩევნებს იგებენ და აგებენ ემოციების და არა ლოგიკის მიხედვით“ (მაცაბერიძე 2014, გვ.26).

თავი II

ედუარდ შევარდნაძის საბჭოთა კარიერა (1985-1991)

ედუარდ შევარდნაძე 1972-1985 წლებში იკავებდა საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის პირველი მდივნის თანამდებობას. 13 წლიანი სტაბილური მმართველობის მიუხედავად ედუარდ შევარდნაძის მიმართ საზოგადოების დამოკიდებულება თანდათან იცვლებოდა უარყოფითისკენ მისი მმართველობის ბოლო წლებში. პირველი მდივნის იმიჯზე განსაკუთრებით დიდი გავლენა იქონია „თვითმფრინავის ბიჭების“ საქმემ: 1984 წელს შევარდნაძემ თვითმფრინავის გამტაცებელთა დახვრეტის გადაწყვეტილება მიიღო, რის გამოც ძალიან არაპოპულარული გახდა. თავადვე აცხადებდა, რომ ამას ზურგიდან ვერ მოიცვილებდა (მაცაბერიძე 2023, გვ.20). ამ საქმის გამო ელიტა პირდაპირ თუ ირიბად დაუპირისპირდა შევარდნაძეს და კომუნისტურ ნომენკლატურას, რადგან ინტელიგენციამ სცადა ახალგაზრდების გადარჩენა პეტიციის შედგენით, რაც კომუნისტურმა ხელისუფლებამ ყურად არ იღო. პირველი მდივნის იმიჯს დარტყმა ასევე მიაყენა გეორგიევსკის ტრაქტატის 200-ე წლისთავის აღნიშვნამ და მანამდე, 1976 წლის პლენუმზე წარმოთქმულმა სიტყვებმა „საქართველოს მზე ჩრდილოეთიდან ამოდის“ (გაზეთი კომუნისტი 1976, გვ.2). თავად შევარდნაძეც აღნიშნავდა, რომ მზის ამოსვლასთან დაკავშირებული ფრაზა თანამემამულეებმა დიდხანს ვერ აპატიეს (წამი, წამება, წამიერება, 2015). ედუარდ შევარდნაძის ცვლილებას ამჩნევდა ჯაბა იოსელიანიც, რომელიც მოგვიანებით საკუთარ წიგნში დაწერს: „შევარდნაძის მმართველობის ბოლო წლებში შემექმნა შთაბეჭდილება, თითქოს იგი გაბოროტდა, ხელი ჩაიქნია

ფარისევლობაზე და უკვე ცინიკური სწორხაზოვნობით, ისევ იმ, საუკუნეობით გამოცდილი მარტივი ხერხით, დაუფარავი მლიქვნელობით გასწია წინ, კარიერის მწვერვალებისაკენ“ (იოსელიანი 1999, გვ.62).

ასეთ გარემოში იცვლება ედუარდ შევარდნაძის სამუშაოც. 1985 წლის 3 ივლისს მას ნიშნავენ საბჭოთა კავშირის საგარეო საქმეთა მინისტრად. ახალ თანამდებობაზე დანიშვნიდან იწყება საერთაშორისო მედიის მიერ ედუარდ შევარდნაძის ახალი იმიჯის შექმნა, როდესაც ამერიკული და ევროპული გაზეთები იწყებენ მასზე დადებითი სტატიების წერას. ედუარდ შევარდნაძეს ამკობდნენ ეპითეტებით: რეფორმატორი, კორუფციის წინააღმდეგ მებრძოლი, ახალგაზრდა პოლიტიკოსი და ა.შ. ასე დაიწყო საერთაშორისო მედიამ ედუარდ შევარდნაძის ფიგურის გაცნობა დასავლური აუდიტორიის წინაშე, მასზე დიდ იმედებს ამყარებდნენ დასავლეთში (ისევე როგორც გორბაჩოვზე).

ამერიკელებსა და ევროპელებს იმედები გაუმართლდათ, რადგან ედუარდ შევარდნაძე იქცეოდა წინა მინისტრებისგან განსხვავებულად. მან 1985 წლის სექტემბერში დადებითი შთაბეჭდილება დატოვა გაეროს გენერალურ ასამბლეაზე სიტყვით გამოსვლისას. შევარდნაძესთან შეხვედრის შემდეგ ურუგვაის პრეზიდენტმა აღნიშნა: „ეს ახალი თაობის სტილია, ღია და გულწრფელი სტილი. მას აქვს გონებამახვილობა ქარიზმასთან ერთად“ (sciolino, 1985). გაეროს ერთ-ერთმა დიპლომატმა კი დასძინა, რომ „გრომიკოს ჰქონდა ჩრდილოური პიროვნება, შევარდნაძეს კი აქვს სამხრეთული“ (sciolino, 1985), მის სამხრეთულ პიროვნებაში კი იგულისხმებოდა მისი იუმორი, ხშირი სიცილი და მეგობრული ურთიერთობები სახელმწიფო ლიდერებთან, რაც მას ძალიან ეხმარებოდა ურთიერთობების დამყარებაში. გაეროს ასამბლეაზე გამოსვლის შემდეგ ის შეხვდა აშშ-ს მაშინდელ სახელმწიფო მდივან შოლცს. ახალმა მინისტრმა შოლცს უთხრა: „მსურს თქვენი პატიოსანი და სანდო პარტნიორი ვიყო. თუ თქვენი ნება იქნება-მეგობარიც“ (შევარდნაძე 2006, გვ.128), რაც ხაზს უსვამს მის სურვილზე დამყარებულიყო მეგობრული ურთიერთობები ორ ზესახელმწიფოს შორის. ამას მოჰყვა 1985 წლის ნოემბრის ჟენევის, 1986 წლის ოქტომბრის რეკიავიკის, 1987 წლის დეკემბრის ვაშინგტონის და 1989 წლის დეკემბრის მალტის სამიტები, სადაც ედუარდ შევარდნაძეს ევალეზოდა სახელმწიფო ლიდერებთან და საგარეო საქმეთა

მინისტრებთან საუბარი, საბჭოთა კავშირის საგარეო პოლიტიკის განსაზღვრაში საკუთარი წვლილის შეტანა და მოლაპარაკებების წარმოება მიხეილ გორბაჩოვთან ერთად (პირადი ინტერვიუ, 28.05.2026). როგორც აღვნიშნე, ედუარდ შევარდნაძემ დაიწყო წინა მინისტრებისგან კარდინალურად განსხვავებული საგარეო პოლიტიკის წარმოება. პირველ რიგში აღსანიშნავია, რომ ედუარდ შევარდნაძემ წარმატებით დაანგრია ბერლინის კედელი (netgazeti, 2014). საბჭოთა კავშირის საგარეო საქმეთა მინისტრი მუშაობდა გერმანიის საგარეო საქმეთა მინისტრ ჰანს დიტრიხ გენშერთან (გფრ საგარეო საქმეთა მინისტრი 1982-1992 წლებში) და ცდილობდნენ სახელმწიფო ლიდერებს შორის არსებული უთანხმოებანი აღმოეფხვრათ და ხელი შეეწყოთ გერმანიის გაერთიანებისთვის (ზურაბიშვილი 2018, გვ.14). შევარდნაძემ საჯაროდ წაახალისა აღმოსავლეთ გერმანელები და მოუწოდა გაერთიანებისკენ, რამაც ახალი ბიძგი მისცა საუბრის დაწყებას გაერთიანების შესახებ (ნოზაძე 2021, გვ.23). ის ჩართული იყო მოლაპარაკებებში და მხარს უჭერდა გერმანიის გაერთიანების პროცესს, რითაც დაიმსახურა გერმანელი ხალხის განსაკუთრებული პატივისცემა (the eduard shevardnadze center, 2021). გერმანია გაერთიანდა 1990 წელს, შევარდნაძის როლზე კი შემდგომში კეთდებოდა განცხადებები, მაგალითად ჯეიმს ბეიკერის აზრით ისტორია არ დაივიწყებდა მიხეილ გორბაჩოვის და ედუარდ შევარდნაძის როლს, რადგან ბეიკერის შეფასებით სწორედ მათი დამსახურება იყო, რომ საბჭოთა კავშირმა უარი თქვა ძალის გამოყენებაზე საბჭოთა იმპერიის შენარჩუნებისთვის (baker institute 2009, გვ.5), გერმანელები კი წინ წამოსწევნ მის როლს იმაში, რომ მან გორბაჩოვთან ერთად, თავიდან აიცილა მესამე მსოფლიო ომი, რომელიც მსოფლიოს ემუქრებოდა გერმანიის ხელახალი გაერთიანების პროცესის დროს (manutscharjan, 2004).

ედუარდ შევარდნაძის საგარეო საქმეთა მინისტრობისას კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი მოვლენა იყო საბჭოთა ჯარების ავღანეთიდან გამოყვანა. სწორედ მისი დამსახურება იყო ავღანეთიდან ჯარების გამოყვანა (bbc, 2014). შევარდნაძე 1985 წლიდან არწმუნებდა პოლიტბიუროს ავღანეთიდან ჯარების გამოყვანაზე. მან ერთ-ერთ გამოსვლაში აღნიშნა: „ავღანეთი ომისგან დაიღალა, ავღანელთა უმრავლესობა ჩვენს მხარეზე არ დგას, მათ ვერაფერი მივეცით. ქვეყანაში ყველაფერი გაჩანაგებული და განადგურებულია“ (რკინის ფარდიდან აბრეშუმის გზამდე, გვ.15-16). 1987 წლის

დასაწყისში კი გაიმეორა, რომ საბჭოთა ჯარები რეალურად გლეხებს ებრძოდნენ, სახელმწიფო აპარატი ცუდად მუშაობდა, ხოლო საბჭოთა კავშირის დახმარება არაეფექტური იყო (fivecoat 2012, გვ.45). წლების განმავლობაში სწორედ საბჭოთა კავშირის საგარეო საქმეთა მინისტრი შევარდნაძე ესაუბრებოდა დასავლეთს ავღანეთის ომის და მისი შეწყვეტის აუცილებლობის საკითხზე. ძალისხმევამ შედეგი გამოიღო და 1988 წ. 14 აპრილს ჟენევაში ავღანეთის, პაკისტანის, აშშ-ისა და საბჭოთა კავშირის საგარეო საქმეთა მინისტრებმა ხელი მოაწერეს ავღანეთიდან საბჭოთა ჯარების გაყვანას, რაც 1988 წლის მაისიდან უნდა განხორციელებულიყო სამ ეტაპად (მაცაბერიძე 2023, გვ.426).

გერმანიის გაერთიანებისა და ავღანეთიდან ჯარების გამოყვანის გარდა შევარდნაძეს მიეწერება დამაბულობის შენელებასა და სსრკ-ს დემოკრატიზაციაში წვლილის შეტანა, ებრაელების დაბრუნება (the eduard shevardnadze center, 2025). აქვე აღსანიშნავია მისი განსხვავებული ქცევა: შეხვედრების დროს ის ხშირად ჰყვებოდა ხუმრობებს, იცინოდა, იღიმოდა, არ ერიდებოდა არაფორმალურ გარემოს და მუდამ ცდილობდა არა პროფესიული, არამედ მეგობრული ურთიერთობების დამყარებას ამერიკელ და ევროპელ თანამდებობის პირებთან (პირადი ინტერვიუ, 30.05.2026). ამერიკელებს მოსწონდათ მისი სტილი და მათთვის ასეთი მიდგომა მეტად მისაღები იყო, ვიდრე შევარდნაძის წინამორბედის, ანდრეი გრომიკოს, ცივი და ხისტი ურთიერთობები დასავლელ ოფიციალურ პირებთან. საერთაშორისო მედია შევარდნაძეს დადებით ფერებში ხატავდა, რადგან მას პოზიტიური როლი ჰქონდა საგარეო ურთიერთობებში და მიისწრაფოდა საბჭოთა კავშირსა და აშშ-ს შორის მეგობრული ურთიერთობების დამყარებას. ედუარდ შევარდნაძე პირადად დაუმეგობრდა ჰანს დიტრიხ-გენშერსა და ჯიმ ბეიკერს (პირადი ინტერვიუ, 30.05.2026). საგარეო საქმეთა მინისტრობის ბოლოს შევარდნაძე უცნობი ადამიანიდან გადიქცა მსოფლიოში ცნობილ ლიბერალ და დემოკრატ დიპლომატად და პოლიტიკოსად. წლების განმავლობაში მიღწეულმა მრავალმა წარმატებამ და დადებითი საერთაშორისო იმიჯის შექმნამ, დაძაბა გორბაჩოვსა და შევარდნაძის ურთიერთობები. გორბაჩოვი აღარ იცავდა შევარდნაძეს ოპონენტების კრიტიკისგან. შევარდნაძის მემუარების მიხედვით, საგარეო საქმეთა მინისტრის წინააღმდეგ წამოწყებული კამპანია რეალურად უფრო

ფართო სურათის მცირე ნაწილი იყო და პოლიტიკური ელიტის კონსერვატიულ ნაწილს გორბაჩოვის ჩამოშორება სურდათ „მოღალატე“ და „ლიბერალი“ შევარდნაძისგან, რომელიც ხელს უშლიდა გეგმების განხორციელებას. საბოლოოდ, ის 1990 წლის დეკემბერში გადადგა. მისი სიტყვა ერთობ დიქტომიური გამოდგა: მე დემოკრატი, ისინი (მათ შორის, ალბათ, გორბაჩოვიც) დიქტატურის მომხრეები. მისმა გადადგომამ და სიტყვამ დიდი გამოხმაურება ჰპოვა დასავლურ მედიაში, სადაც დიდი რაოდენობით სტატიები დაიბეჭდა ამ საკითხზე. მრავალი სტატიიდან მხოლოდ ერთი დასკვნა კეთდება: საგარეო საქმეთა ყოფილი მინისტრი უკვე ასოცირდებოდა რეფორმატორების, ლიბერალების და დემოკრატების ფრთასთან, რომელიც არსებობდა იმჟამინდელ კომუნისტურ პარტიაში. ამერიკულმა „ვაშინგტონ პოსტმა“ მას „გამჭრიახი და მამაცი“ უწოდა (washington post, 1990). „ვაშინგტონ პოსტის“ სხვა სტატიაში შევარდნაძის თანამდებობიდან გადადგომას „რეფორმისტების უკანდახევა“ დაარქვეს (dobbs, 1990), „ლოს ანჯელეს თაიმსში“ კი შევარდნაძის გადადგომას ასეთი სათაურით გამოეხმაურნენ: „აშშ-მ დაკარგა საუკეთესო მეგობარი, რომელიც მას კრემლში ჰყავდა“ (kempster, 1990). საგარეო საქმეთა ყოფილი მინისტრის საერთაშორისო დემოკრატიის იმიჯი ყველაზე კარგად გამოჩნდა მისი გადადგომის შემდეგ, როდესაც მის ბინას საერთაშორისო დონის ლიდერები და პოლიტიკოსები სტუმრობდნენ, ძირითადად დასავლური სახელმწიფოებიდან, მაგალითად ჯიმ ბეიკერი, ჰანს-დიტრიხ გენშერი, როლან დიუმა, ჟაკ შირაკი, ჰენრი კისინჯერი, ჯეფრი ჰაუსი და ა.შ. (შევარდნაძე 2006, გვ.241). შევარდნაძის გადადგომიდან 8 თვეში მოხდა აგვისტოს პუტჩი, რამაც დააჩქარა სსრკ-ს დაშლის პროცესი და სიტუაცია უკონტროლო გახდა თავად გორბაჩოვისთვისაც. შევარდნაძემ საკუთარი დემოკრატიული იმიჯის გამყარება, ნებისით თუ უნებლიეთ, დედაქალაქ მოსკოვში სცადა, როდესაც ბორის ელცინთან ერთად ტანკზე ავიდა და პუტჩის წინააღმდეგ დადგა (netgazeti, 2014). ამის შემდეგ კი გორბაჩოვმა საგარეო საქმეთა მინისტრად კვლავ ედუარდ შევარდნაძე მოიწვია. ყოფილი მინისტრი აღნიშნულ შეთავაზებას დათანხმდა, მაგრამ სსრკ მაინც დაიშალა. გორბაჩოვის ეს ნაბიჯი კი შეიძლება შევაფასოთ, როგორც ქართველი დიპლომატის გავლენისა და საერთაშორისო იმიჯის აღიარება, მას შეეძლო საკუთარი ლიბერალისა და დემოკრატიის იმიჯით და ახლო ურთიერთობებით დიპლომატიური ურთიერთობების ნორმალიზება

და სახელმწიფოს გადარჩენა, თუმცა მოქმედებები და ნაბიჯები ამისთვის ზედმეტად დაგვიანებული აღმოჩნდა.

თავი III

საქართველოში დაბრუნება და გარდამავალი პერიოდი (1992-1995)

1985 წლიდან 1990 წლამდე ედუარდ შევარდნაძეს ეკავა საბჭოთა კავშირის საგარეო საქმეთა მინისტრის თანამდებობას და მუშაობდა მოსკოვში, ის დისტანცირებული იყო საბჭოთა საქართველოსგან და არ ერეოდა ადგილობრივ პოლიტიკურ პროცესებში. ის არ მონაწილეობდა 1989 წლის 9 აპრილის მოვლენებში, ამ მოვლენებს მის იმიჯზე გავლენა არ მოუხდენია, რადგან შევარდნაძე აღიქმებოდა საბჭოთა ტახტზე მჯდარ ქართველად და გავლენიან დიპლომატად. 1991 წლიდან კი შეიქმნა სრულიად ახალი რეალობა, ამ პერიოდს ემთხვევა შევარდნაძის კარდინალურად განსხვავებული იმიჯების ფორმირება და საზოგადოებაში მის მიმართ შეხედულებების გაორება. ეს შევარდნაძის იმიჯისთვის ერთობ დიქტომიური პერიოდია, რაც ითვალისწინებს ერთმანეთისგან საპირისპირო ორი იმიჯის პარალელურად არსებობას.

საბჭოთა კავშირის დაშლისთანავე, 1991 წლის დეკემბრიდან, საქართველოში დაიწყო პოლიტიკური მოვლენები, რაც 1992 წლის იანვარში დასრულდა სამხედრო გადატრიალებით და ზვიად გამსახურდიას საქართველოდან გაქცევით. სწორედ ამ პერიოდში ფუჭდება ედუარდ შევარდნაძის იმიჯი ქართულ საზოგადოებაში: მიუხედავად იმისა, რომ სამხედრო გადატრიალების დროს შევარდნაძე თბილისში არ იმყოფებოდა მასზე მაინც დიდი გავლენა მოახდინა კანონიერი პრეზიდენტის

დამხობამ. საზოგადოების დიდი ნაწილი და ზვიად გამსახურდიას მომხრეები გადატრიალების ორგანიზატორად ედუარდ შევარდნაძეს ასახელებდნენ, ამან კი ჩირქი მოსცხო საგარეო საქმეთა ყოფილი მინისტრის ფიგურას ქართულ საზოგადოებაში, ეს განწყობები საზოგადოებაში ძლიერი იყო და დღემდე არის (პირადი ინტერვიუ, 28.05.2026). აღსანიშნავია ზვიად გამსახურდიას როლი ედუარდ შევარდნაძის ქართული იმიჯის ფორმირებაში: პირველად საქართველოს პირველი პრეზიდენტი გამოვიდა და თქვა, რომ მათ წინააღმდეგ მიმართული იყო ძალები ედუარდ შევარდნაძის მეთაურობით (beso mikava, 2020). სწორედ ეს განცხადებები გახდა საფუძველი ექვებისა 1992 წლის სამხედრო გადატრიალებასთან დაკავშირებით.

სამხედრო გადატრიალების შემდეგ საქართველოს მართვა დაიწყო სამხედრო საბჭომ, სადაც შედიოდნენ ჯაბა იოსელიანი (მხედრიონი), თენგიზ კიტოვანი (ეროვნული გვარდია) და თენგიზ სიგუა (სახელმწიფო აპარატი). მათ დაიწყეს სახელმწიფოს დე-ფაქტო კონტროლი, მაგრამ მათ ჰქონდათ სერიოზული პრობლემები: საერთაშორისო საზოგადოება არ აპირებდა პუტჩისტებთან და კრიმინალურ-ბანდიტურ დაჯგუფებებთან და მათ ლიდერებთან საუბარს, ქვეყნის შიგნით კი მათ არ ჰქონდათ საკმარისი ავტორიტეტი ვითარების სტაბილიზაციისთვის. ამიტომაც მმართველ ჯგუფში გაჩნდა ასეთი ადამიანის საჭიროება. ასეთ პიროვნებად კი ედუარდ შევარდნაძე ესახებოდა ბევრს. მათ კარგად ესმოდათ, რომ ედუარდ შევარდნაძეს ჰქონდა პრო-დასავლელი პოლიტიკოსის იმიჯი და მას გააჩნდა კავშირები ევროპელ და ამერიკელ ოფიციალურ პირებთან. საქართველოში იცოდნენ შევარდნაძის კავშირებისა და არსებული საერთაშორისო იმიჯის შესახებ. ეს სრულებით ტყუილი არ იყო: მოსკოვში დროებით პენსიაში მყოფ ქართველს აშშ-სა და ევროპაში დემოკრატ და ლიბერალ პოლიტიკოსად და დიპლომატად იცნობდნენ 1980-იანი წლების მეორე ნახევრიდან, დასავლეთში ახსოვდათ ის საქმეები, რაშიც შევარდნაძემ წვლილი შეიტანა: დაძაბულობის თანამშრომლობად ქცევა, ავღანეთიდან ჯარების გამოყვანა, გერმანიის გაერთიანება, ტოტალიტარული სისტემის დემოკრატიზაციის მცდელობა, ცივი ომის დასრულება (პირადი ინტერვიუ, 30.05.2026).

1991 წლის შემოდგომიდან ზვიად გამსახურდიასთან დაპირისპირებაში მყოფ ქართულ ოპოზიციასა და ედუარდ შევარდნაძეს შორის არსებობდა აქტიური საქმიანი

კონტაქტები. თავად ზვიად გამსახურდიას მომხრეებიც მიდიოდნენ მოსკოვში შევარდნაძესთან სასაუბროდ (ბაკურ გულუას ისტორია, 2023). ქართველი პოლიტიკოსი ივლიანე ხაინდრავა იხსენებს: „[ქართულ ოპოზიციაში] ფიქრობდნენ იმაზეც, რომ როდესაც დასრულდება გამსახურდია, კარგი იქნება თუ დაბრუნდება შევარდნაძე. ამის მოწოდება როგორ ხდებოდა: მსოფლიო დონის პოლიტიკოსი, დასავლეთში შესანიშნავი კონტაქტების მქონე, პატივსაცემი, გენშერი, ბეიკერი და ა.შ. და ა.შ.“ (ივლიანე ხაინდრავას ისტორია, 2024). ანტი-ზვიადისტურ ძალებში ფიქრობდნენ, რომ ის ვინც საქართველოს „საშინელებიდან“ გამოიყვანდა იქნებოდა მხოლოდ შევარდნაძე.

ჩამოსვლასთან დაკავშირებული საუბრების დროს თბილისში ჩამოვიდა ედუარდ შევარდნაძის წარმომადგენელი, რომელიც შეხვდა ქართველ პოლიტიკოსებს: საქართველოს სოფლის მეურნეობის ყოფილი მინისტრი (1995-2000 წლებში) ბაკურ გულუა იხსენებს, როგორ ჩამოვიდა შევარდნაძის წარმომადგენელი თბილისში სიტუაციის გასარკვევად. შევარდნაძეს სურდა გაეგო: რამდენად უნდოდა საზოგადოებას, კერძოდ, პოლიტიკურ და ინტელექტუალურ ელიტას მისი დაბრუნება. ბაკურ გულუა იხსენებს, რომ მისმა მეგობარმა ყველა შეკრიბა: „დიდი, პატარა, აკადემიკოსი. ყველა მოვიდა... მათ თქვეს, გადაეცით ედუარდს, რომ ვეხვეწებით ჩამოვიდეს!“ (ბაკურ გულუას ისტორია, 2023). ე.წ. „სამეულიდან“ შევარდნაძის დაბრუნებას აქტიურად ლობირებდა ჯაბა იოსელიანი. 1992 წლის 25 თებერვალს სატელევიზიო ინტერვიუში ჯაბა იოსელიანი აცხადებს: “ასი წელიწადი რომ გავა, ჩვენ არაფერი არ ვიქნებით, შევარდნაძე კი, დიდი ფიგურა იქნება. ყველა ქართველი იქნება დამნაშავე, რომელიც არ გამოიყენებს ამ შესაძლებლობას” (ვაჩნაძე 2007, გვ.102). ეს იყო პირველი მესიჯი იმისა, რომ მმართველი ძალები შევარდნაძის დასაბრუნებლად ემზადებოდნენ.

დღისწესრიგში შევარდნაძის დაბრუნება კიდევ უფრო აქტიურად დადგა მას შემდეგ, რაც 1992 წლის 2 მარტს გაეროში მიიღეს სომხეთი და აზერბაიჯანი, ხოლო საქართველო არა, რადგან სახელმწიფოს პრეზიდენტი იყო გაქცეული, უზენაესი საბჭო დაშლილი, ქვეყანას კი მართავდა სამხედრო საბჭო (პეტრე მამრადის ისტორია, 2022). რეალურად, სამხედრო საბჭო ედუარდ შევარდნაძეს კონკრეტული მიზნების მისაღწევად იწვევდა: საერთაშორისო აღიარების მოპოვება, ჰუმანიტარული დახმარების მიღება და

დიპლომატიური ურთიერთობების დამყარება (პეტრე მამრადის ისტორია, 2022). სამხედრო საბჭოს აზრით, უზრუნველყოფდა ედუარდ შევარდნაძის საერთაშორისო იმიჯი უზრუნველყოფდა ამ ყველაფერს. შევარდნაძის იმიჯურ სახეზე დაყრდნობით კეთდებოდა ასეთი დასკვნები და იყო იმედი სამხედრო საბჭოში. სწორედ აქედან ჩანს, თუ როგორი გავლენა ჰქონდა საერთაშორისო ასპარეზზე შექმნილ იმიჯს საქართველოს შიდა პოლიტიკაში შევარდნაძის სასარგებლოდ.

1992 წლის 7 მარტს, ზვიად გამსახურდიას კანონიერი ხელისუფლების დამხობიდან ორ თვეში, ედუარდ შევარდნაძე საქართველოში დაბრუნდა. მისი დაბრუნება მისმა იმიჯმა და საერთაშორისო ავტორიტეტმა განაპირობა. შევარდნაძის ჩამოსვლას პოლიტიკური ძალები (მათ შორის, ხუნტა) და მოსახლეობის ნაწილი ქვეყნის სტაბილურობას, საერთაშორისო მხარდაჭერას და ეკონომიკურ წინსვლას უკავშირებდა (ტუკვაძე 2014, გვ.102). ყველას სჯეროდა, რომ შევარდნაძის ჩამოსვლით სახელმწიფო მიიღებდა აღიარებას და შევარდნაძე საკუთარი დიპლომატიური უნარით შეძლებდა ზვიად გამსახურდიას მომხრეებთან სიტუაციის დალაგებას. ქართული საზოგადოება შევარდნაძეში ხედავდა მხსნელს ავანტიურისტი ბანდიტებისგან და სამხედრო საბჭოსგან, ამიტომაც მოხდა შევარდნაძის უმტკივნეულოდ დაბრუნება (ვახტანგ გვარამიას ისტორია, 2023). აეროპორტში შევარდნაძემ მაღლობა გადაუხადა ინტელიგენციას, რომელმაც საჭიროებისას იარაღი დაიჭირა ხელში (ვაჩნაძე 2007, გვ.105), რითაც კიდევ უფრო გაამყარა მისი მოღალატეობრივი და „სამხედრო გადატრიალების ორგანიზატორის“ იმიჯი საზოგადოებაში.

მეორე დღეს, 8 მარტს, შევარდნაძემ პრესკონფერენციაზე დაადასტურა დემოკრატიული სტრუქტურების მიმართ მხარდაჭერა და არჩევნების საჭიროება (გაბელაია 2017, გვ.27), რაც შეგვიძლია ჩავთვალოთ დადებითი იმიჯის ფორმირებისთვის გადადგმულ ნაბიჯად. არ უნდა დაგვავიწყდეს შემდეგი ფაქტიც: ქართველი პოლიტიკოსი იაზრებდა, რომ დასავლეთში მას დემოკრატად იცნობდნენ, საქართველოში გამოვლენილი დიქტატორული მიდრეკილებები კი მას „ბოლოს მოუღებდა“ და მოუსპობდა დასავლეთამდე მისასვლელ გზას. ამიტომაც იყო რომ საქართველოში ჩამოსული შევარდნაძე დემოკრატად აცხადებდა თავს და ყველაფერს აკეთებდა ამის წარმოსაჩენად, ამასვე ადასტურებს ბაკურ გულუაძე. დემოკრატიის კურსის ურყევობის

შესახებ აქტიურად იწერებოდა პრესაშიც: 1992 წ. 28 ივლისის გაზეთ „საქართველოს რესპუბლიკის“ ნომერში დაიწერა სტატია „საქართველოს სახელმწიფო საბჭოში დემოკრატიის კურსი უცვლელია“. 8 მარტს გაიმართა ედუარდ შევარდნაძის პრესკონფერენცია, სადაც მან საჯაროდ დაადასტურა დემოკრატიის ერთგულება და თქვა, რომ ყველა პოლიტიკური პარტიის ლიდერი მხარს უჭერს დემოკრატიული საზოგადოების მშენებლობას და რომ საჭიროა დაიდლოს შინაური წინააღმდეგობანი და საზოგადოება გაერთიანდეს დემოკრატიის გარშემო (გაბელაია 2017, გვ.27). 21 მარტს საქართველოს სახელმწიფო საბჭოს თავმჯდომარე ედუარდ შევარდნაძე შეხვდა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სტუდენტებს და კიდევ ერთხელ დაანახა საზოგადოებას, რომ ის დემოკრატიის მომხრეა და დემოკრატიისთვის იბრძვის. მისივე განცხადებით: „ქვეყნის კრიზისიდან გამოყვანის მნიშვნელოვანი ფაქტორია დემოკრატიული სტრუქტურების ფორმირება... ვაცხადებთ მთელი მსოფლიოს გასაგონად- ჩვენ ჩავატარებთ ნამდვილ დემოკრატიულ არჩევნებს“ (გაბელაია 2017, გვ.33). დემოკრატიული დასავლეთის მიმართ სწორი მიდგომისა და საკუთარი იმიჯის განმტკიცების (ისევე როგორც ძალაუფლების გამყარების) დადასტურებაა 1992 წლის 12 აპრილს ჰანს დიტრიხ-გენშერთან წარმოთქმული სიტყვა, სადაც სახელმწიფო საბჭოს თავმჯდომარე აცხადებდა, რომ იგი და მისი ხელისუფლება ერთგულები იყვნენ დემოკრატიული იდეალების და არ აპირებდნენ ამ გზიდან გადახვევას (იქვე, გვ.49), იქვე კი დასძენს მისი და მისი გუნდის მცირე საგარეო წარმატებებს, მაგ. ეუთოში გაწევრიანება, აღიარება, ურთიერთობების დამყარება დასავლეთთან. „დემოკრატიისაკენ ისეთი ქვეყნის წინსვლა, როგორიც ამჟამინდელი საქართველოა, იოლი ვერ იქნება, მაგრამ სხვა არა გვაქვს და მტკიცედ გადავწყვიტეთ არ გადავუხვიოთ მას“, - იტყვის ამავე შეხვედრის დროს ედუარდ შევარდნაძე (იქვე, გვ.52). საქართველოში მიმდინარე პროცესებით შევარდნაძე ამყარებდა საკუთარ ლიბერალურ და დემოკრატიულ იმიჯს. უკვე 23 მარტს საქართველო ცნო ევროპის თანამეგობრობამ, ფაქტობრივად, მთელმა ევროპამ (ვაჩნაძე 2007, გვ.109). ეს აღიარებაც პირდაპირ უკავშირდება ედუარდ შევარდნაძის საქართველოში ჩამოსვლას. იმავე წელს, სამოქალაქო ომის, თბილისური სამშოების, მარცვა-გლეჯის, სიღარიბის და ეკონომიკური კრიზისის ფონზე, საქართველოში შევარდნაძის მოწვევით ჩამოვიდნენ

ჯეიმს ბეიკერი და ჰანს დიტრიხ-გენშერი, რომლებმაც მხარდაჭერა გამოუცხადეს საქართველოს და ედუარდ შევარდნაძეს. ეს ოფიციალური ვიზიტები ადასტურებდა შევარდნაძის ძლიერი საერთაშორისო იმიჯის არსებობას.

1993 წლიდან კი საქართველოსკენ დაიძრა ჰუმანიტარული დახმარებების ნაკადი, რამაც შეამსუბუქა საქართველოში არსებული უკიდურესი გაჭირვება, პირველადი საჭიროების საკვებისა და მედიკამენტების დეფიციტი და ა.შ. ამავე წელს მოხდა საქართველოს აღიარებები და სახელმწიფოს გაეროში გაწევრიანება, 1992 წლის 10 ივლისს კი ევროპაში გამოსვლისას ედუარდ შევარდნაძე, კიდევ ერთხელ ადასტურებს, დემოკრატიის მიმართ მხარდაჭერას და დებს პირობას, რომ ჩაატარებს დემოკრატიულ არჩევნებს და ააშენებს დემოკრატიას (გაბელაია 2017, გვ.125). 1992 წლის 18 ივლისს გამოდის ერთი საგაზეთო ინტერვიუ ედუარდ შევარდნაძესთან, მეტად საგულისხმო მოკლე წინასიტყვაობით: „მარტო მისი სახელის გულისთვის საქართველო პრაქტიკულად მსოფლიოს ყველა წამყვანმა ქვეყანამ ცნო“ (საქართველოს რესპუბლიკა 1992, გვ.2). აქვე დავძენ, რომ შევარდნაძის საერთაშორისო ავტორიტეტი და მისი იმიჯი ხშირად ჩნდებოდა ოფიციალურ პირებთან შეხვედრებისას. მაგალითად, ბილ კლინტონმა მეორე პრეზიდენტს უთხრა, რომ მას ვაშინგტონში კარგად იცნობდნენ (ჩარკვიანი 2016, გვ.118). იგივე გაუმეორა კანადის პრემიერმაც პირისპირ შეხვედრის დროს და დაამატა, რომ სწორედ ის [შევარდნაძე] იყო ერთ-ერთი მთავარი არქიტექტორი იმ პოზიტიური ცვლილებებისა, რაც მოხდა მსოფლიოში (იქვე, გვ.126). აქედან კარგად ჩანს, თუ როგორი საერთაშორისო იმიჯი ჰქონდა ედუარდ შევარდნაძეს და რამდენად გამოადგა მეორე პრეზიდენტს ეს იმიჯი საერთაშორისო სარბიელზე. გელა ჩარკვიანი მოგვიანებით იტყვის, რომ ედუარდ შევარდნაძე იყო ის ადამიანი, რომელსაც გულწრფელად სჯეროდა დემოკრატიისა და საქართველოში დემოკრატიის მშენებლობის (the eduard shevardnadze center, 2021). შევარდნაძის ყოფილი მრჩეველი იმასაც ამბობდა, რომ შევარდნაძის ჩამოსვლის გარეშე საქართველო კვლავ სამოქალაქო ომისა და ქაოსის პირობებში იქნებოდა და სიტუაციას ადარებს ლიბანს, რადგან “საქართველოს აქვს ყველა პირობა ლიბანივით ყოფნისთვის“ (იქვე).

როგორც ვნახეთ ედუარდ შევარდნაძემ მმართველობის პირველ წლებში დემოკრატი და ლიბერალი პოლიტიკოსის იმიჯის გაძლიერება დაიწყო დასავლეთთან

ურთიერთობების გაძლიერების მიზნით, რადგან მათთვის კომფორტული იქნებოდა დემოკრატ პოლიტიკოსთან ურთიერთობა, ვიდრე ავტორიტარ ლიდერთან. როგორც უკვე აღვნიშნე 1991 წლიდან იწყება ედუარდ შევარდნაძის იმიჯის „გაორება“. ერთის მხრივ ის დემოკრატია და საზოგადოებაში ჩნდება, როგორც მხსნელი და იმ დახმარებების უზრუნველმყოფელი, რამაც გადაარჩინა ქართული საზოგადოება. მეორეს მხრივ კი საზოგადოება მიიჩნევდა სამხედრო გადატრიალებისა და ზვიად გამსახურდიას დამხობის ორგანიზატორად და შემოქმედად (პირადი ინტერვიუ, 28.05.2026). უარყოფითი დამოკიდებულებებისა და განწყობების მიუხედავად მოსახლეობამ თანდათან აპატია ედუარდ შევარდნაძეს ყველაფერი, რადგან სამხედრო გადატრიალების და კანონიერი პრეზიდენტის დამხობის გვერდით გაჩნდა მთელი რიგი წარმატებები, მაგ. ჰუმანიტარული დახმარება, საერთაშორისო აღიარება და წესრიგის დამყარება (სამართალდამცავი ორგანოების გაძლიერება, ჯაბა იოსელიანის დაპატიმრება და მხედრიონის დაშლა) (პირადი ინტერვიუ, 28.05.2026). ედუარდ შევარდნაძის რეიტინგმა ზრდა დაიწყო (გაზეთი საქართველო 1992, გვ.3) და ხალხი მასში იმედს ხედავდა, თუმცა მოსახლეობას მუდამ ჰქონდა განცდა და განწყობა სამხედრო გადატრიალებისა და შევარდნაძის კავშირებზე. 1993 წელს ედუარდ შევარდნაძემ რიგი მიზეზების გამო დატოვა პარლამენტის თავმჯდომარის თანამდებობა და პოლიტიკისგან წასვლაზე განაცხადა. პატრიარქმა ილია II-მ შეკრებილ საზოგადოებას დაჩოქება ითხოვა თხოვნის ნიშნად, რათა გადამდგარი თავმჯდომარე დაბრუნებულიყო. პატრიარქისა და ხალხის ნარატივი ის იყო, რომ შევარდნაძე გადაგვარჩენს. აღსანიშნავია, რომ ედუარდ შევარდნაძე ჩამოსვლისთანავე მოინათლა კიდეც, რათა გაეძლიერებინა მისი, როგორც მორწმუნე ქრისტიანი ადამიანის იმიჯური სახე.

თავი IV

ედუარდ შევარდნაძის საპრეზიდენტო მმართველობა (1995-2003)

1995 წლის შემოდგომაზე საქართველოში ჩატარდა საქართველოს პრეზიდენტის და პარლამენტის არჩევნები, გამარჯვებულები კი ედუარდ შევარდნაძე და მისი პარტია იყვნენ, რამაც საბოლოოდ დაასრულა ლეგიტიმაციის გარშემო არსებული დებატები და კამათი. ლეგიტიმაციის გარდა შევარდნაძემ გაიმყარა ლიბერალისა და დემოკრატიის იმიჯი, რადგან ჩაატარა არჩევნები მნიშვნელოვანი გაყალბებების გარეშე (გოგიშვილი და სხვები 1996, გვ.53). ამასთან დაკავშირებით ზურაბ ჟვანიამ 1998 წელს (მაშინდელმა პარლამენტის თავმჯდომარემ) თქვა: „შევარდნაძეს შეეძლო ავტორიტარიზმის დამყარება, მაგრამ მან დემოკრატია არჩია“, რითაც ხაზი გაუსვა შევარდნაძის დემოკრატიულ ხასიათსა და მიდგომებს სახელმწიფო მართვაში.

1995 წლის ნოემბრის საპრეზიდენტო არჩევნების საარჩევნო კამპანიაში ედუარდ შევარდნაძე კვლავ მის ძველებურ იმიჯს იყენებდა- გამოცდილი სახელმწიფო მოღვაწე, რეფორმატორი, საქართველოს გამაერთიანებელი და სტაბილიზატორი. 1995 წლის ერთ-ერთ საარჩევნო კლიპში ჩვენ ვხედავთ დანგრეულ და ომში გახვეულ თბილისს, შემდეგ კადრში კი ჩანს ედუარდ შევარდნაძის თბილისში ჩამოსვლის კადრები (აეროპორტის კადრები), ამის შემდეგ კი კლიპის ტონი დადებითისკენ იცვლება: კონსტიტუციის მიღების, ამერიკელ პარტნიორებთან შეხვედრების, გაეროში სიტყვით გამოსვლის საარქივო კადრები, ბოლოს კი კლიპში ჩანს თუ რის ფასად იქნა ეს ყველაფერი მიღწეული: ჩაფიქრებული და დამწუხრებული შევარდნაძე, აფეთქების შემდგომ ნამსხვრევებით დაფარული შევარდნაძე. ეს ყველაფერი შევარდნაძის იმიჯის გამოყენების ყველაზე სანიმუშო მაგალითია 1995 წლის საპრეზიდენტო არჩევნების

პერიოდიდან (the eduard shevardnadze center, 2021). 1995 წლის ერთ-ერთ გამოსვლაში ედუარდ შევარდნაძე აღნიშნავდა, რომ ხელისუფლებამ შეძლო გარე ძალების მიერ მართული „სამოქალაქო ომის“ გადატანა, დაიწყეს ქვეყნის გარდაქმნა, შეიქმნა რაიონული და საქალაქო ბიუჯეტები, მოხდა ხელისუფლების დეცენტრალიზაცია. „წესრიგის დამყარების თვალსაზრისით, ქვეყანამ მართლაც მიაღწია სერიოზულ წარმატებებს“- აღნიშნავდა ედუარდ შევარდნაძე იმავე გამოსვლაში (basa janikashvili, 2021). იმიჯმა და შევარდნაძის ავტორიტეტმა გაამართლა და ედუარდ შევარდნაძემ არჩევნებში ხმათა 77%-ით გაიმარჯვა. ამავე პერიოდიდან, საზოგადოებაში ცოცხლდება (ცოცხლდება, რადგან ეს წარმოდგენა 1980-იან წლებშიც შეინიშნება) შევარდნაძის იმიჯის ახალი შტრიხი- „თეთრი მელა“, ანუ ის საზოგადოებრივი შეხედულება, რომ შევარდნაძე თითოეულ გადაწყვეტილებას თავად იღებს და ყველანაირი გადაწყვეტილების უკან (რამდენად აბსურდულიც არ უნდა იყოს ეს გადაწყვეტილება) შევარდნაძის ეშმაკობა და ცბიერება დგას, რაც ხელისუფლებას აძლიერებდა- მისი დაშვებული შეცდომები და ჩავარდნები იფარებოდა იმით, რომ რეალურად ეს გამიზნულად იყო გაკეთებული და ემსახურებოდა კონკრეტულ ფარულ მიზანს.

მეორე იმიჯურ სახედ კი შეგვიძლია მისი ბალანსირებული პოლიტიკის დიდოსტატობა ჩავთვალოთ, რაც სრულებით რეალობაზე იყო დამყარებული და არ იყო გამოგონილი იმიჯური სახე. შევარდნაძე მართლაც ბალანსირების უზადო მცოდნედ ითვლება, შეძლო სხვადასხვა პიროვნებებთან და ჯგუფებთან თანამშრომლობა, ბალანსის დაცვა და ამ გზით ხელისუფლების შენარჩუნება. ლაშა ბაქრაძე უკანასკნელ იმიჯურ სახეს გონივრულად აღწერს: "ჩემი აზრით, შევარდნაძე... ძალიან კარგად ხედავდა სხვადასხვა პერიოდში რა იყო აქტუალური და ძალიან კარგად ერგებოდა ამა თუ იმ სიტუაციას. საკმაოდ ჭკვიანი პოლიტიკოსი იყო. შედეგად მისი მმართველობის დროს საქართველოში ძირითადად აბალანსებდა თავის ხელისუფლებას სხვადასხვა ჯგუფებით...ის ყოველთვის ცდილობდა როგორც ქვეყნის შიგნით, ისე ქვეყნის გარეთ, დაეცვა წონასწორობა. თამაშობდა ხან ერთ, ხან მეორე მხარეს" (on.ge, 2019). მან შეძლო საზოგადოებისა და პოლიტიკური ელიტის დაკვეთის შესრულება, მისი წყალობით საქართველო გაწევრიანდა დსთ-ში, რითაც საფუძველი გაიხსნა ურთიერთობების ნორმალიზებას, მოგვიანებით კი საქართველო გაწევრიანდა ევროსაბჭოში (the eduard

shevardnadze center, 2023) და დაუახლოვდა დასავლურ ინსტიტუტებს (ნატო, ევროკავშირი), რითაც გაიმყარა გამოცდილი და პროფესიონალი დიპლომატის იმიჯი.

1995 წლის საპრეზიდენტო და საპარლამენტო არჩევნებს მოჰყვა სტაბილური პერიოდი, ევროინტეგრაციის პროცესის გაფართოება, საქართველოს ეკონომიკის გამოცოცხლება, წესრიგის საბოლოო დამყარება. მოსახლეობა გრძნობდა სიტუაციის გამოსწორებას 1992-1994 წლების პერიოდთან შედარებით და მათთვის მეორე პრეზიდენტი გახდა სტაბილურობისა და იმედის სიმბოლო, საზოგადოებაში შეინიშნებოდა ოპტიმიზმის ნიშნები (გოგიშვილი და სხვები 1996, გვ.6, გვ.47), თუმცა კვლავ რჩებოდა რიგი გამოწვევები (მაგ. ელექტროენერგიის კრიზისი). „არჩევნებმა გვიჩვენა, რომ მთლიანობა დაკარგული, ეკონომიკა მოშლილი ქვეყანა, საარსებო საშუალებას მოკლებული ხალხი, იმედის თვალთ შესცქერის მომავალს...ქვეყნის ბედი კრიმინალებსა და კანონიერ ქურდებს უნდა გაერჩიათ და გადაეწყვიტათ, ისე ახლოს ვიდექით ასეთ ვითარებასთან და ავიცილეთ ეს უბედურება“- ამბობს წამყვანი ერთ საარჩევნო ვიდეოში 1995 წლის არჩევნებთან დაკავშირებით (the eduard shevardnadze center, 2024). ასევე აღსანიშნავია, რომ მიუხედავად საზოგადოების მიერ ფრთხილი ოპტიმიზმისა და ნდობის გამოცხადებისა, საზოგადოება მუდამ თვლიდა შევარდნაძე სამხედრო გადატრიალების ორგანიზატორად, ეს ჩრდილი მას მუდამ თან სდევდა (პირადი ინტერვიუ, 28.05.2026). 1995 წლიდან სახელისუფლებო პარტია იზრდოდა ძალაუფლებას და გავლენას. შევარდნაძემ საკუთარი ლიბერალისა და დემოკრატიის იმიჯი კვლავ აამოქმედდა 1999 წლის საპარლამენტო არჩევნების დროს, როდესაც „მოქალაქეთა კავშირი“ პოზიციონირებდა, როგორც პრო-დასავლური და დემოკრატიული პარტია, რომელიც იცავს დემოკრატიას და სტაბილურობას საქართველოში, ხოლო ასლან აბაშიძე წარმოჩნდებოდა პრო-რუსად და სახელმწიფოებრივ საფრთხედ. მოქალაქეთა კავშირში ემინოდათ ასლან აბაშიძესთან წაგებაში, რადგან აჭარაში არსებული ასლან აბაშიძის ავტორიტარული რეჟიმი მეტად მკაცრი და კონტროლირებადი იყო, ხოლო დანარჩენი საქართველო შედარებით კრიმინოგენული, რაც მიუთითებდა სახელმწიფოს სისუსტესა და გამოწვევებზე (მიხეილ მაჭავარიანის ისტორია, 2023). მიუხედავად ყველაფრისა, საქართველოს მეორე პრეზიდენტი კვლავ დემოკრატი პოლიტიკოსის იმიჯს იყენებდა, მაგ. 1999 წლის ერთ

განცხადებაში მან მხარი დაუჭირა ძლიერ ოპოზიციას (the eduard shevardnadze center, 2023). 2000 წლის საპრეზიდენტო არჩევნებზე შევარდნაძის მომხრეები მას მიაწერდნენ სტაბილურობას, დასავლეთთან ურთიერთობებში პროგრესს და საქართველოს მონაწილეობას საერთაშორისო ნავთობისა და სატრანსპორტო პროექტებში (tchiabirashvili, 2000). 2000 წლის მარტში, საპრეზიდენტო არჩევნების წინ, საქართველოს ესტუმრნენ უკრაინის, აზერბაიჯანის, სომხეთის პრეზიდენტები და გერმანიის კანცლერი, რომლებმაც მხარდაჭერა გამოუცხადეს ედუარდ შევარდნაძეს. აქვე, გერჰარდ შროდერმა გამოაცხადა გერმანიის გადაწყვეტილება საქართველოსთვის 60 მილიონი გერმანული მარკის გამოყოფის შესახებ, რაც შევარდნაძის პოლიტიკისადმი დასავლეთის მხარდაჭერის აშკარა ნიშანი იყო (tchiabirashvili, 2000). მიუხედავად დასავლეთის მყარი მხარდაჭერის, ევროინტეგრაციისა და დადებითი საერთაშორისო იმიჯისა (საიდანაც გამომდინარეობდა დასავლეთის მხარდაჭერაც), საქართველოს უკვე ჰქონდა სერიოზული ეკონომიკური პრობლემები 1999-2000 წლებში, რაც ნელ-ნელა ღრმავდებოდა. რეფორმებმა დააგვიანა, ჩვეულებრივი მოვლენა გახდა სიღარიბე და შიმშილობა, იყო მწვავე ენერგოკრიზისი, სახელმწიფო ინსტიტუტები ტოტალურმა კორუფციამ და არაეფექტიანობამ მოიცვა, ვერ ხდებოდა ხელფასებისა და პენსიების გაცემა, არ არსებობდა სოციალური დაცვის პროგრამები და საკმარისი სამუშაო ადგილები, მოუწესრიგებელი იყო საკანონმდებლო და საგადასახადო სისტემები. თუ 1999 წლის არჩევნებზე „საქართველოს მოქალაქეთა კავშირი“ მონოლითური ძალა იყო და უპირისპირდებოდა, მათი განცხადებით, პრო-რუსულ ასლან აბაშიძის ძალებს, 2000 წლის საპრეზიდენტო არჩევნებზე ცოტა ადამიანი გამოცხადდა. ჟურნალისტი დავით პაიჭაძე ამბობს, რომ „ადამიანებმა საკუთარი ფეხებით გამოაცხადეს პროტესტი, ისინი უბრალოდ არ მივიდნენ არჩევნებზე“ (formula news, 2023). 2000 წლის საპრეზიდენტო არჩევნებზე მოსახლეობის პასიურობა კი პირველი ნაბიჯი იყო, უკმაყოფილება დღიდან დღემდე იზრდებოდა, საქართველოში ცხოვრება აუტანელი გახდა. ამ დროისთვის კორუფციის დონემ არნახულ მასშტაბებს მიაღწია, ამან კი შეუძლებელი გახადა ინსტიტუტების ფუნქციონირება. ჩვეული მოვლენა გახდა სეკვესტრირებული ბიუჯეტი და ადამიანების გატაცება, ადამიანები არ იხდიდნენ გადასახადებს, ოკუპირებული ტერიტორიების გარდა პანკისის ხეობაც სრულიად უკონტროლო იყო, სადაც

საერთაშორისო მასშტაბის ტერორისტები აფარებდნენ თავს (ტუკვაძე 2014, გვ.86). ახალმა საუკუნემ შევარდნაძის ტრანსფორმირებული იმიჯი მოიტანა, შევარდნაძე იქცა კორუფციის და მექრთამეობის სიმბოლოდ და ხალხის აგრესია მისკენ იყო მიმართული. ამომრჩეველი სწორედ პრეზიდენტს აკისრებდა მთავარ პასუხისმგებლობას ქვეყანაში შექმნილ გაუსაძლის სიტუაციაზე. მისი სახელი მოსახლეობაში უკვე ასოცირდებოდა უმუქობასთან, სიღარიბესთან და შიმშილთან. დღემდე, ქართულ საზოგადოებაში 90-იანი წლები, გაჭირვება და შევარდნაძე თითქმის გადაბმული და სინონიმური ცნებებია. ჟურნალისტ დავით პაიჭაძის თქმით, ხალხს შევარდნაძე ყელში ჰქონდა ამოსული (formula news, 2023). შევარდნაძის „თეთრი მელას“ იმიჯური სახე აღარ მუშაობდა, საზოგადოებას ის მობეზრებული ჰყავდა და მწვავედ იდგა ცვლილებებისა და რეფორმების საჭიროება. საზოგადოებაში პოპულარულმა „რადიო 105“-მა სიმღერაც კი ჩაწერა სახელწოდებით „შენც წადი“, სადაც ღიად ჩანს შევარდნაძისგან საზოგადოების დაღლა.

სოციალურ-ეკონომიკური კრიზისი შეგვიძლია გამოკითხვებშიც დავინახოთ: 1995 წელს მოსახლეობის თითქმის ნახევარს მიაჩნდა, რომ ქვეყანა ვითარდებოდა სწორი მიმართულებით, 2003 წელს კი მხოლოდ 5% ფიქრობდა ასე. 2003 წლის საპარლამენტო არჩევნების წინ მოქალაქეები ასახელებდნენ ძირითად პრობლემებს, მათ შორის კი პირველ სამ ადგილზე იდგა: უმუშევრობა (68%), სიღარიბე (45%) და ეკონომიკური სიძნელეები (36%). გარდა ამისა, გამოკითხულ მოქალაქეთა 47% თვლიდა, რომ ყველაზე კორუმპირებულები იყვნენ პოლიციის თანამშრომლები, მეორე ადგილზე იდგნენ საბაჟო მოხელეები (37%) და მესამეზე საგადასახადო სამსახურის თანამშრომლები (31%) (მაცაბერიძე 2006, გვ.12-13). შევარდნაძე უაღრესად არაპოპულარული ფიგურა გახდა, საზოგადოებაში კორუმპირებული და ბეზერი შევარდნაძის იმიჯური სახე გაჩნდა, რასაც ემატებოდა გაზრდილი შეხსენებები სამხედრო გადატრიალებასთან დაკავშირებით. რეიტინგის დაცემამ შევარდნაძის გუნდში რღვევის პროცესი წარმოშვა: 2001 წელს პარტიას განუდგა მიხეილ სააკაშვილი საკუთარ გუნდთან ერთად, 2002 წლიდან მას მიზამეს ზურაბ ჟვანიამ და ნინო ბურჯანაძემ, რომლებმაც დააარსეს „გაერთიანებული დემოკრატები“. 2001-2002 წლებში გააქტიურდნენ არასამთავრობო ორგანიზაციები („თავისუფლების ინსტიტუტი“), სტუდენტური მოძრაობები („კმარა“)

და მედიასაშუალებები (ყველაზე პოპულარული „რუსთავი 2“ მკვეთრად ანტი-შევარდნაძისტული იყო). შევარდნაძის ოპოზიციამ მალე მოიპოვა პოპულარულობა ამომრჩევლებში: 2002 წლის ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნებში „საქართველოს მოქალაქეთა კავშირმა“ წააგო. პარალელურად თანდათან ქრებოდა დასავლეთის მხარდაჭერაც: საქართველო შეუმდგარ სახელმწიფოდ დასახელდა 2002 წელს, საერთაშორისო სავალუტო ფონდმა გაწყვიტა ურთიერთობა საქართველოს ხელისუფლებასთან (2002 წ.), დასავლური სახელმწიფოები ითხოვდნენ რეფორმებსა და ცვლილებებს. მიუხედავად საზოგადოების კრიტიკისა და შევარდნაძის უარყოფითი საზოგადოებრივი იმიჯისა, საქართველოს მეორე პრეზიდენტი მუდამ პრო-დასავლური კურსის ერთგული იყო (the eduard shevardnadze center, 2025).

2003 წლის ნოემბრის საპარლამენტო არჩევნების გაყალბებამ, მწვავე ეკონომიკურმა კრიზისმა, მძიმე სოციალურმა ვითარებამ და ოპოზიციის აქტიურობამ ბუნებრივად გამოიწვია რევოლუციური პროცესები, რაც 2003 წლის 23 ნოემბერს ედუარდ შევარდნაძის გადადგომით დასრულდა.

დასკვნა

მშვიდობიანი გადადგომის შემდეგ ედუარდ შევარდნაძის იმიჯში კვლავ მოხდა მცირედი ცვლილებები: მის სიცოცხლეშივე გაჩნდა შესამჩნევი ნარატივი საზოგადოებასა და მედიასაშუალებებში, სადაც შევარდნაძე დადებით ფერებში იხატებოდა მარტივი მიზეზის გამო: ის გადადგა და თავიდან აირიდა სისხლისღვრა. თავად შევარდნაძემაც თქვა და განამტკიცა ეს ნარატივი გადადგომის შემდეგ: „ვფიქრობ, როდესაც თანამდებობაზე უარი ვთქვი, ამით ქართველებს კიდევ ერთი სისხლისღვრა ავაცილე თავიდან“ (ambebi.ge, 2014). გადადგომის შემდეგ საქართველოს მეორე პრეზიდენტს ხშირად იწვევდნენ სტუმრად პოლიტიკურ თოქ-შოუებში და ხშირად იღებდნენ მისგან ინტერვიუებს ჟურნალისტები, რადგან მას თვლიდნენ პოლიტიკოსად და პოლიტიკის მცოდნე ადამიანად. მიუხედავად კრიტიკისა, ის მუდამ ითვლებოდა გონიერ პიროვნებად.

საბოლოო დასკვნის სახით შეგვიძლია ის ვთქვათ, რომ შევარდნაძის იმიჯი არის ერთობ კომპლექსური და რთული ფენომენი, რის შესწავლასაც საფუძველი ჩაეყარა ზემოთ მოცემული საფუძვლიანი კვლევით. მოცემული ნაშრომიდან შეგვიძლია რამდენიმე ძირითადი დასკვნა გამოვიტანოთ: უპირველესად აღსანიშნავია ის, რომ შევარდნაძის იმიჯი სამი ნაწილისგან შედგებოდა, რამაც საფუძველი ჩაუყარა ედუარდ შევარდნაძის არსებულ იმიჯს: თავად ქართველი პოლიტიკოსის გადაწყვეტილებები და მის მიერ გატარებული ცვლილებები; ის ემოციური განცდები, რასაც ის აღძრავდა საზოგადოებაში (ის სხვადასხვა პერიოდებში აღიქმებოდა სტაბილურობის ავტორად, ოპტიმიზმის ნიშნად ან კორუფციის სიმბოლოდ) და ის ფასეულობები, რასაც ის ატარებდა საკუთარი პერსონის გარშემო (ის აღიქმებოდა დემოკრატიად, ლიბერალად, ავტორიტარად);

მე ასევე ნათლად აღვწერე და გადმოვეცი ის პროცესი, თუ როგორ ყალიბდებოდა ედუარდ შევარდნაძის საერთაშორისო იმიჯი, როგორ დაუკავშირდა ეს იმიჯი შიდა

პოლიტიკურ პროცესებსა და გარდაიქმნა უფრო „ლოკალურ“ იმიჯად და როგორ შეიცვალა საქართველოში დადებითი იმიჯი უარყოფით იმიჯად, როცა შევარდნაძე ასოცირდებოდა უმუშევრასთან, სიღარიბესთან და უმუშევრობასთან;

პასუხი გაეცა საკვლევს კითხვებსაც. ჩვენთვის ნათელი და გასაგები გახდა, რომ საერთაშორისო მედიასა და საერთაშორისო ასპარეზზე ჩამოყალიბდა სსრკ საგარეო საქმეთა მინისტრის ლიბერალური და დემოკრატიული იმიჯი და ეს იყო ფართოდ აღიარებული პოლიტიკური ლიდერების მიერ. ასევე გამოვყავი და აღვწერე 1992-1995 წლების ნარატივები, სადაც გამოჩნდა სახელმწიფოს მეთაურის დიქტომიური სახე, ერთის მხრივ ის წარმოჩნდებოდა გამოცდილი პოლიტიკოსი და დიპლომატი, მეორეს მხრივ კი სამხედრო გადატრიალების ორგანიზატორი და პუტჩისტი. ბოლო ეტაპზე კი გამოვყავი ის ფაქტორები, რამაც შელახა ძველებური იმიჯი და საფუძველი დაუდო ახალ უარყოფით იმიჯს ქართულ პოლიტიკაში, ამან კი საკუთარი მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა რევოლუციურ პროცესებსა და ხელისუფლების ცვლილებებში: ხალხისთვის შევარდნაძე იყო მთავარი დამნაშავე და კორუმპირებული ფიგურა, ამიტომაც რევოლუციის დროს ხალხის ენერგია მის წინააღმდეგ იქნა მიმართული, რამაც მისი გადადგომა გამოიწვია.

დღესდღეობით, ვარდების რევოლუციიდან 22 წლის შემდეგ, ედუარდ შევარდნაძის ფიგურა საკამათო და სადავოა. როგორც უკვე ერთხელ ვახსენე, ზოგი მას გმირად თვლის, ზოგი მოღალატედ, ერთგვაროვანი დამოკიდებულება შევარდნაძის ფიგურის მიმართ არ არსებობს. საქართველოს მეორე პრეზიდენტის წამოწყებული საქართველოს ევროინტეგრაციის პროცესი ვარდების რევოლუციის შემდეგ გაძლიერდა და გაფართოვდა. საქართველოში შექმნილია ახალი პოლიტიკური კონტექსტი, ამ კონტექსტში კი ედუარდ შევარდნაძის ფიგურა სხვაგვარად აღიქმება. საზოგადოების ნაწილი მას იხსენებს, როგორც პრო-დასავლელი ლიდერი, რომელმაც საფუძველი ჩაუყარა საქართველოს ევროპულ მისწრაფებას და უზრუნველყო საქართველოს უსაფრთხოება ნავთობსადენების გეოპოლიტიკური პროექტებით (პირადი ინტერვიუ, 30.05.2026). პრო-დასავლელი ლიდერის იმიჯს აცოცხლებს თანამედროვე საქართველოში მოქმედი პოლიტიკური მოვლენები, მათ შორისაა ევროკავშირთან გაფუჭებული და დამაბული ურთიერთობები და მკაცრი რიტორიკა ოფიციალური

ბრიუსელის მიმართ. ასეთ ვითარებაში საზოგადოებას ახსენდება ჯერ კიდევ 1990-იანი წლების ბოლოს მეორე პრეზიდენტის მიერ წამოწყებული ევროინტეგრაციის პოლიტიკა.

გამოყენებული ლიტერატურა

გაბელაია, ნ. (2017) *საქართველოს სახელმწიფოს ხელმძღვანელები, ტომი VII: ედუარდ შევარდნაძე. მიმართვები, ინტერვიუები*. საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა. თბ., საქართველო. ISBN 978-9941-0-9822-2

გაზეთი „კომუნისტი“ (1976 წ. 27 თებერვალი) *საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის XXV ყრილობა: ამხანაგ ე.ა. შევარდნაძის სიტყვა*. თბ., საქართველოს სსრ. N48(16478)

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“ (1992 წ. 18 ივლისი) *ედუარდ შევარდნაძე: მეორედ მოსვლა*. თბ., საქართველო. N132(411).

გაზეთი „საქართველო“ (1992 წ. 19-25 დეკემბერი) *სახელმწიფო, პარტიული და საზოგადო მოღვაწეთა რეიტინგები: საზოგადოებრივი აზრის კვლევის შედეგები*. თბ., საქართველო. N49(12334)

ვაჩნაძე, მ. (2007) *ისტორიკოსის ჩანაწერები: ნაწილი I*. თბ., საქართველო.

ზურაბიშვილი, ნ. (2018) *„რკინის ფარდიდან აბრეშუმის გზამდე: შევარდნაძის პოლიტიკური მოღვაწეობა“*. თბ., საქართველო. ISBN 978-9941-27-685-9

ოსელიანი, ჯ. (1999) *სამი განზომილება*. გამომცემლობა „აზრი“. თბ., საქართველო. ISBN 999 28 70 125

კაპანაძე, ლ., ხახუტაშვილი, ე. (2004) *იმეჯოლოგია: საზოგადოებასთან ურთიერთობა*. გამომცემლობა „უნივერსალი“. თბ., საქართველო. ISBN 99940-32-79-8

მაცაბერიძე, მ. (1997) *არჩევნები და პოლიტიკური მარკეტინგი*. საქ. ახალგაზრ. პოლიტ. ასოციაცია, პლურალიზმის ცენტრი. თბ., საქართველო.

მაცაბერიძე, მ. (2014) *პოლიტიკური კომუნიკაცია: სალექციო კურსი, თემა VIII*. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი. თბ., საქართველო.

მაცაბერიძე, მ. (2023) *საბჭოთა საქართველო: ტოტალიტარიზმის აღზევება და დაცემა: სალექციო კურსი, თემა XI*. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი. თბ., საქართველო.

მაცაბერიძე, მ. (2006) *ბიზნესი და პოლიტიკა საქართველოში (2003-2006 წწ.)*. სოციალურ მეცნიერებათა ცენტრი. თბ., საქართველო. ISBN 99940-873-8-X

ნოზაძე, ი. (2020-2021) *გერმანიის გაერთიანება: სოციო-ეკონომიკური შედეგი და ევროპული რეინტეგრაცია*. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი. თბ., საქართველო. „ევროპისმცოდნეობის ქართული ჟურნალი“. №6-7. ISSN 2346-7827

ნეოსტუდია Neostudio (2025 წ. 25 იანვარი) *რკინის ფარდიდან აბრეშუმის გზამდე (2023) - სერია 1*. Youtube. Retrieved from https://www.youtube.com/watch?v=Dot_S3wyTM0&list=PLkipDRaAX9xPW6Nm_juAnDsSkz3aiGMrs

ნეოსტუდია Neostudio (2015 წ. 21 აგვისტო) *„წამი წამება წამიერება“ - 2015*. Youtube. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=kXC83H9cp94>

რადიო 105 (2020 წ. 10 მაისი) *რადიო 105 შენც წადი*. Youtube. Retrieved from <https://youtu.be/r-xmRi82iUE?si=3JBiodjFPUUIXvPO>

საქართველოს დაბადება (2022 წ. 28 დეკემბერი) *პეტრე მამრადის ისტორია - საქართველოს დაბადება*. Youtube. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=kMfA3L9a5ag>

საქართველოს დაბადება (2023 წ. 26 თებერვალი) *ბაკურ გულუას ისტორია - საქართველოს დაბადება*. Youtube. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=CYD59czQbJ4&t=8427s>

საქართველოს დაბადება (2023 წ. 19 აპრილი) *მიხეილ მაჭავარიანის ისტორია - საქართველოს დაბადება*. Youtube. Retrieved from https://www.youtube.com/watch?v=0buz_q2oKrl

საქართველოს დაბადება (2024 წ. 30 ნოემბერი) *ივლიანე ხაინდრავას ისტორია - საქართველოს დაბადება*. Youtube. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=wY2gBZxznjU&t>

საქართველოს დაბადება (2023 წ. 1 მაისი) *ვახტანგ გვარამიას ისტორია - საქართველოს დაბადება*. Youtube. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=JiOjBfBC8z4>

ტუკვაძე, ა. (2014) *პოლიტიკური კულტურის შედარებითი ანალიზი*. თბ., საქართველო.

შევარდნაძე, ე. (2006) *ფიქრი წარსულსა და მომავალზე: მემუარები*. გამომცემლობა პალიტრა L, თბ., საქართველო. ISBN 99940-53-03-5

შევარდნაძე, ე. (1992) *ჩემი არჩევანი: დემოკრატიისა და თავისუფლების დასაცავად*. გამომცემლობა „განათლება“. თბ., საქართველო. ISBN 5-505-01790-8

შუბითიძე, ვ. (2000) *რა შეუძლია პოლიტიკაში კარგ იმიჯს (იმიჯმეიკერი და პოლიტიკოსის იმიჯი)*. გამომცემლობა „ელფი“. თბ., საქართველო. ISBN 9928-61-7-X

ჩარკვიანი, გ. (2016) *ნაცნობ ქიშკრათა ფერხული*. გამომცემლობა „ინტელექტი“. თბ., საქართველო. ISBN 978-9941-466-38-0

ჯგერენაია, ე. (2017) *ემზარ ჯგერენაია – ZOON POLITIKON, შტრიხები ედუარდ შევარდნაძის პორტრეტისათვის*. საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ჟურნალი „არილი“. თბ., საქართველო. Retrieved from <https://shorturl.at/Z5zoL>

ჯონსი, ს. (2012) *პოლიტიკური ისტორია დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ*. სოციალურ მეცნიერებათა ცენტრი. თბ., საქართველო. ISBN 978-9941-0-5972-8

Ambebi.ge (2014) *ედუარდ შევარდნაძის ცნობილი გამონათქვამები: "არ მინდა ისტორიაში შევიდე, როგორც სისხლისმღვრელი"*. თბ., საქართველო. Retrieved from <https://www.ambebi.ge/article/105975-eduard-shevardnasis-cnobili-gamonatkvamebi-ar-minda-istoriashi-shevide-rogorc-sisxismgvreli/>

Basa Janikashvili (2021 წ. 30 იანვარი) *საქართველოს პრეზიდენტის არჩევნები 1995 წელი*. Youtube. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=mXARE0BksO8&t=115s>

Beso Mikava (2020 წ. 9 სექტემბერი) *ზვიად გამსახურდია მოღალატე ედუარდ შევარდნაძეზე*. Youtube. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=kp56ELR2-zw>

BBC (2014) *Obituary: Eduard Shevardnadze*. Retrieved from <https://www.bbc.com/news/world-europe-26327394>

Dobbs, M. (1990) *1990 THE CHARGE AND RETREAT OF SOVIET REFORMERS*. Washington Post. Retrieved from <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1990/12/30/1990-the-charge-and-retreat-of-soviet-reformers/413a9e65-0ee5-457b-8464-f74e78fbd0eb/>

Formula News (2023 წ. 23 ნოემბერი) *ვარდების რევოლუცია — ფორმულას მიერ გადაღებული დოკუმენტური ფილმის პრემიერა*. Youtube. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=kjEYJ6uBgIY&t=1243s>

Gogishvili, T., Gogodze, J., Tsakadze, A. (1996) *The Transition in Georgia: from Collapse to Optimism*. UNICEF, International Child Development Centre. Florence, Italy.

Imboden, M. (1978) *Image-Making in the Political Process*. *Swiss Political Science Review*.

James. A. Baker III Institute, Rice University (2009) *German Unification: Expectations and Outcomes (Panel Discussion Transcript)*. Houston, Texas, USA.

Kempster, N. (1990) *U.S. Loses the Best Friend it Had in Kremlin: News ANALYSIS*. Los Angeles Times. Retrieved from <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1990-12-21-mn-6899-story.html?>

Keller, K. L. (2008). *Strategic Brand Management: Building, Measuring, and Managing Brand Equity* (3rd ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson/Prentice Hall.

McGiffert Ekedahl, C. & Goodman, M. A. (2001) *The Wars of Eduard Shevardnadze*. Brassey's Inc. Washington, USA. ISBN 1-57488-404-2

Manutscharjan, A. (2004) *Eduard Schewardnadse und die deutsche Einheit. Zwischen Verlusten und Verdiensten – ein Porträt*. Berlin, Germany.

Netgazeti (2014) *მითები და რეალობა ედუარდ შევარდნაძეზე - ინტერვიუ ზვიად ქორიძესთან*. Retrieved from <https://netgazeti.ge/opinion/33447/>

Palazhchenko, P. (1997) *My Years With Gorbachev and Shevardnadze: The Memoir of a Soviet Interpreter*. Penn State University Press.

Séguéla, J. (1999) *National Characteristics of Hunting for Votes: Eight Lessons*. p. 89.

Sciolino, E. (1985) *NEW SOVIET FOREIGN MINISTER IS MAKING GOOD IMPRESSION AT U.N. ASSEMBLY*. New York Times. Retrieved from <https://www.nytimes.com/1985/09/25/world/new-soviet-foreign-minister-is-making-good-impression-at-un-assembly.html>

Tchiabirashvili, Z. (2000) *SHEVARDNADZE WALTZES WITH A SCARECROW IN PRESIDENTIAL ELECTIONS*. Analytical Articles. Retrieved from <https://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/7239-analytical-articles-caci-analyst-2000-4-12-art-7239.html>

The Eduard Shevardnadze Center (2021 წ. 30 ნოემბერი) *საარჩევნო კლიპი/ Election video clip*. Youtube. Retrieved from https://www.youtube.com/watch?v=-kkBAwe_uu0

The Eduard Shevardnadze Center (2025 წ. 13 მარტი) *რატომ NATO / Why NATO is important (2003)*. Youtube. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=lmdg-Pd2ito>

The Eduard Shevardnadze Center (2023 წ. 12 დეკემბერი) *ევროსაბჭო / Council of Europe (1999)*. Youtube. Retrieved from https://youtu.be/-1_kxBWuVe4?si=-HVozpi4XGnkRS

The Eduard Shevardnadze Center (2023 წ. 12 დეკემბერი) *ოპოზიციის შესახებ / About the opposition (1999)*. Youtube. Retrieved from <https://youtu.be/v9D2NNMx3Mg?si=Y-V4jixAehGC-Kq2>

The Eduard Shevardnadze Center (2025 წ. 10 ივლისი) *თეთრი მგელი / White Fox*. Youtube. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=cUSkBC7UhfQ>

The Eduard Shevardnadze Center (2024 წ. 26 დეკემბერი) *საპრეზიდენტო არჩევნები / Presidential Election (1995)*. Youtube. Retrieved from <https://youtu.be/5hViThlt4sQ?si=pdhrvx1bfShHbP7G>

The Eduard Shevardnadze Center (2021 წ. 20 დეკემბერი) ჰანს დიტრიხ გენშერის ედუარდ შევარდნაძის დაკრძალვის ცერემონიაზე / Hans-Dietrich Genscher's Speech. Youtube. Retrieved from <https://youtu.be/4Z7NsNkB17A?si=uDGFuGuOOWbeSxN->

Washington Post (1990) *The Shevardnadze Resignation*. Retrieved from <https://www.washingtonpost.com/archive/opinions/1990/12/21/the-shevardnadze-resignation/50511941-b380-469e-b89e-aa9bd959f27d/>

Zakrizevska, M. (2018). *The components of an ideal politician's image: The views of politicians*. In Proceedings of the 5th SGEM International Multidisciplinary Scientific Conferences on Social Sciences and Arts (Vol. 193).

დანართი

ინტერვიუს კითხვარი

- 1) რა როლი ჰქონდა ედუარდ შევარდნაძეს ავღანეთის ომის დასრულებასა და ბერლინის კედლის დანგრევაში და როგორ აისახა ეს შევარდნაძის საერთაშორისო იმიჯზე?
- 2) როგორი იყო შევარდნაძის მიმართ განწყობები მისი საქართველოში ჩამოსვლის დროს, 1992 წელს?
- 3) როგორ იცვლებოდა შევარდნაძის იმიჯი გარდამავალი პერიოდის დროს 1992-1995 წლებში?
- 4) აღიქვამდნენ თუ არა დასავლეთში შევარდნაძეს პრო-დასავლელ პოლიტიკოსად და პრეზიდენტად?
- 5) რატომ გაფუჭდა ედუარდ შევარდნაძის იმიჯი 1990-იან წლების მეორე ნახევრიდან?
- 6) როგორი იყო შევარდნაძის იმიჯი 2003 წლის ვარდების რევოლუციის დროს?
- 7) როგორი იყო შევარდნაძის პოლიტიკური იმიჯი პოსტ-რევოლუციურ პერიოდში?
- 8) დღესდღეობით როგორ ახსენდებათ ედუარდ შევარდნაძე?